

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Martin Nilsson

Produktansvar enligt Konsumentköplagen

Examensarbete
20 poäng

Handledare
Eva Lindell-Frantz

Ämnesområde
Förmögenhetsrätt

Termin
Hösten 2004

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Uppsatsens syfte och huvudsakliga frågeställningar	5
1.2 Dispositon	6
1.3 Avgränsning	6
1.4 Metod och material	7
2 KONSUMENTKÖPLAGEN	8
2.1 Allmänt	8
2.2 Ett marknadsrättsligt och civilrättsligt skydd	8
2.2.1 Det marknadsrättsliga skyddet	9
2.2.2 Det civilrättsliga skyddet	9
3 PRODUKTANSVAR	11
3.1 Vad avses med produktansvar	11
3.2 Införandet av produktansvar i KKöpl	11
3.3 Ersättning för produktskador enligt KKöpl	12
4 KONSUMENTKÖPLAGEN I NÄRMARE BELYSNING	14
4.1 Lagens tillämpningsområde	14
4.2 Avtalsvillkor som strider mot lagen	15
4.3 KKöpl:s felregler	16
4.3.1 Felbegreppet	16
4.3.1.1 Vad som avses med köprättsligt fel	16
4.3.1.2 En vara köpt för allmänna eller särskilda ändamål	18
4.3.1.3 Fel i förhållande till prov eller modell	19
4.3.1.4 Säljarens förpackningsförpliktelse	19
4.3.1.5 Säljarens bristande upplysning vid köpet	20
4.3.1.6 Fel pga att en befogad förutsättning inte uppfylls	20
4.3.1.7 Fel vid installation av varan	21
4.3.2 En vara såld i befintligt skick	22

4.3.3	En vara såld på auktion	23
4.3.4	När sålda varor anses skadliga och farliga m.m	24
4.3.4.1	Fel pga ett försäljningsförbud	24
4.3.4.2	Fel vid påtaglig fara för liv eller hälsa	24
4.3.5	Säljarens marknadsföringsansvar	26
4.3.5.1	Säljarens ansvar för lämnade uppgifter före köpet	26
4.3.5.2	Fel vid utelämnad information	28
4.3.6	Tidpunkt för felbedömningen	29
4.3.7	Av säljaren lämnade garantier eller annan utfästelse	31
4.3.7.1	En försämring av varan	32
4.3.7.2	Garantin ska ha utställts för säljarens räkning	32
4.3.7.3	Säljarens möjlighet att befrias från ansvar trots lämnad garanti	33
4.4	Reklamation	34
4.5	Skadestånd	37
4.5.1	Skadeståndets omfattning	39
4.5.1.1	Allmänt om beräkning av skadestånd	39
4.5.1.2	Ersättning för utgifter	40
4.5.1.3	Ersättning för inkomstförlust	41
4.5.1.4	Ersättning för prisskillnad	42
4.5.1.5	Ersättning för annan förlust	42
4.5.2	Jämkning av skadestånd	45
5	SÄLJARENS REGRESSRÄTT ENL. PAL AVSEENDE PRODUKTSKADOR	47
6	SYNPUNKTER	49
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	54
	RÄTTSFALLSREGISTER	55

Sammanfattning

Efter ett omfattande arbete med att reformera den äldre köprätten från 1905, en lag som tillämpades vid alla typer av köp oavsett om parterna var konsumenter eller näringsidkare, stiftades en speciell Konsumentköplag 1973. Lagen innehöll inte någon specifik bestämmelse om säljarens produktansvar utan detta reglerades först senare i samband med att en ny Konsumentköplag trädde i kraft 1991. Med produktansvar menas det skadeståndsansvar som uppkommer när en produkt orsakar en skada på annat än produkten själv. Själva skadan som uppkommer definieras produktskada. Säljarens ansvar för produktskador regleras i 31 § Konsumentköplagen. En förutsättning för att konsumenten ska kunna kräva ersättning för produktskador enligt bestämmelsen är att varan är inköpt för privat bruk. Vidare krävs att varan ska kunna anses som felaktig enligt Konsumentköplagens regler och därav ha orsakat en skada på annan egendom. Om den felaktiga varan även orsakar skada på egendom som tillhör konsumentens familjemedlemmar har även dessa rätt till ersättning för produktskada. Villkoret är emellertid även här att den skadade egendomen har använts för enskilt ändamål.

Det är avtalet mellan konsumenten och säljaren som är utgångspunkt för avgörandet om en vara ska anses vara behäftad med fel eller inte. Dock är avtalet inte ensamt avgörande för frågans lösning utan även de förväntningar som konsumenten får genom avtalet och omständigheterna kring köpet ska ingå i bedömningen. Detta innebär att hänvisningar till prov, modeller eller uttalanden i säljarens marknadsföring ska beaktas oberoende av att de ska anses vara en del av avtalet eller inte. Vidare ska även konsumentens förväntning om förpackning när en sådan behövs eller annars bör finnas som skydd beaktas. En konsument kan alltid med fog förvänta sig att den inköpta varan är ägnad för sådant allmänt eller särskilt ändamål som en förnuftig person i identisk situation som konsumenten skulle ha förväntat sig att den skulle vara ägnad för, med hänsyn till avtalets beskrivning av varan och övriga omständigheter kring avtalet. Vidare ska en vara automatiskt anses felaktig om den säljs i strid mot ett försäljningsförbud eller om varan bedöms som påtagligt farlig för liv och hälsa.

När en vara visar sig felaktig redan efter en kort tids användning beror det ofta på att felet har funnits sedan tidigare. För att underlätta för konsumenten i bevisbördeproblematiken presumerar i KKöpl att fel som visar sig inom sex månader efter att varan avlämnats till konsumenten har funnits redan vid avlämnandet. Undantag från presumption om s.k. ursprungligt fel föreligger enligt bestämmelsen om det kan anses oförenligt med varans eller felets art. För att en drabbad konsument ska kunna kräva ersättning för produktskada krävs att skadan har uppkommit på egendom som i huvudsak används för enskilt ändamål. Dessutom krävs att den enskilda konsumenten uppfyller sin reklamationskyldighet enligt KKöpl, vilket innebär att reklamation ska ske till säljaren inom skälig tid efter att

konsumenten märkt eller borde ha märkt felet. Ett meddelande som lämnas till säljaren inom två månader efter att konsumenten upptäckt felet ska alltid innebära att reklamationsfristen har hållits. För att säljaren inte ska drabbas av reklamationer som rör varor som sålts långt tillbaka i tiden har det införts en bestämmelse om att säljaren endast ansvarar för varans beskaffenhet i högst tre år efter det att varan faktiskt avlämnats till konsumenten.

Undantaget från denna s.k. treårspreskription är om säljaren har lämnat en garanti eller annan liknade utfästelse till konsumenten, eller om säljaren vid köpet har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

En säljare har möjlighet att undgå ersättningsskyldighet för produktskador om denna kan visa att felet i varan inte kan omfattas av säljarens s.k. kontrollansvar. Med kontrollansvar avses säljarens möjlighet att kontrollera huruvida varan uppfyllde avtalets krav innan leverans eller om felet var avhjälpbart vid leverans. Om säljaren anses ha haft möjlighet att kontrollera dessa omständigheter blir han ersättningsskyldig för de skador som uppstår på grund av felet i varan. Konsumenten kan dels kräva ersättning för utgifter i samband med skadan, dels för inkomstförlust. Vidare tillkommer även rätten att kräva ersättning för prisskillnad vid eventuella täckningsköp och för andra uppkomna förluster. För att ersättning ska kunna utkrävas måste det enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer finnas ett orsakssamband mellan den skada som konsumenten lider och säljarens avtalsbrott. Det krävs även att det finns adekvans mellan skadan och avtalsbrottet för att ersättning ska kunna utkrävas. Då det huvudsakliga syftet med skadestånd är att försätta den av avtalsbrottet drabbade konsumenten i samma ekonomiska situation som om det ursprungliga avtalet hade hållits, kan det i vissa fall innebära en alltför stor uppoffring för säljaren. Därför har det införts bestämmelser som reglerar under vilka förutsättningar en eventuell nedsättning eller s.k. jämkning kan ske av säljarens skadeståndsansvar.

Förord

Med denna uppsats avslutar jag mina studier på Juridiska fakulteten i Lund. Jag vill framförallt tacka Kent Rud som under min studietid på Juridicum har läst mina uppsatser och kommit med värdefulla synpunkter.

Förkortningar

ARN
AvtL
HD
KKöpL
KO
KöpL
MD
MFL
PAL
Prop.
SkL
SOU

Allmänna Reklamationsnämnden
Avtalslagen
Högsta Domstolen
Konsumentköplagen
Konsumentombudsmannen
Köplagen
Marknadsdomstolen
Marknadsföringslagen
Produktansvarslagen
Proposition
Skadeståndslagen
Statens offentliga utredningar

1 Inledning

Mitt intresse för produktskador¹ i konsumentförhållande väcktes av att jag ansåg den tvingade regeln i Konsumentköplagen (KKöpl) innebära ett långtgående ansvar för säljaren gentemot konsumenten. Bestämmelsen om produktansvar ger konsumenten en rätt till ersättning för den skada den sålda varan orsakar. Någon motsvarande rätt tillerkänns inte köpare vid köp reglerade av Köplagen.²

Enligt Konsumentköplagen kan en näringsidkare vid försäljning av varor till en konsument bli ersättningskyldig inte enbart för den vara som konsumenten köpt utan också för den skada den köpta varan orsakar. Ansvaret enligt KKöpl begränsas emellertid enbart till saksador. Säljaren kan också tvingas betala ersättning för skada på egendom som tillhör någon medlem av konsumentens hushåll, detta trots att något avtal ej ingåtts mellan parterna. Säljarens ansvar för skador på konsumentens eller annan familjemedlems egendom regleras i 31 § KKöpl.

1.1 Uppsatsens syfte och huvudsakliga frågeställningar

Uppsatsen har till avsikt att behandla den enskilda konsumentens rätt till ersättning för produktskador enligt KKöpl. Säljarens ansvar för produktskador regleras i 31 § KKöpl. Uppsatsen syftar i första hand till att besvara följande frågor: Vilka rekvisit innehåller bestämmelsen om produktansvar och vad krävs för att dessa ska uppfyllas? De rekvisit som omnämns i bestämmelsen är att varan ska anses felaktig, att konsumenten har rätt till skadestånd enligt 30 § KKöpl, att skadan ska ha uppkommit på lös eller fast egendom, att egendomen är avsedd huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet och slutligen att skadan har drabbat konsumenten eller någon medlem i hans hushåll. Tyngdpunkten i uppsatsen kommer att läggas på klargörande av felreglerna, säljarens kontrollansvar och skadeståndsansvar.

I uppsatsen behandlas vidare ett antal brister som jag anser finnas med nuvarande lagstiftning beträffande produktansvar, med fokus på säljarperspektivet. Framförallt uppmärksammar jag de brister som enligt min mening förekommer i bestämmelsen om säljarens regressrätt i Produktansvarslagen (PAL). Mina resonemang baseras främst på den självrisk som finns i PAL men inte i KKöpl och hur detta i sin tur påverkar säljaren.

---

¹ Med produktskada avses den skada som uppstår genom en skadebringande egenskap hos den sålda varan och som uppkommer på en person eller annan egendom än den sålda varan.
² 67 § Köplagen.

1.2 Dispositon

Uppsatsen inleds i kapitel 1 med att jag förklarar varför jag valt just Konsumentköplagen och produktansvar som ämne för uppsatsen. Här presenteras även uppsatsens syfte, dess problemformulering, och dess avgränsningar. Kapitel 2 innehåller en kortare historisk redogörelse för nuvarande KKöpl tillkomst. I kapitel 3 behandlas innebörden av ett produktansvar. I kapitlet klargör jag vidare vilka förutsättningar som måste uppfyllas enligt KKöpl för att en konsument som drabbats av en produktskada ska kunna göra lagen gällande. I Kapitel 4 beskriver jag de olika förutsättningarna för produktansvar mer ingående. Kapitlet inleds med ett exempel som sedan kommer att analyseras och kommenteras under uppsatsens gång. Vidare görs i kapitlet en redogörelse om lagens tillämpningsområde. Därefter behandlas felreglerna och frågan vid vilken tidpunkt felbedömningen ska ske. I kapitlet redogörs även för konsumentens skyldighet att reklamera en felaktig vara och hur reklamationen påverkas av att säljaren i samband med köpet har lämnat en garanti. Sist i kapitel 4 behandlas förutsättningarna för skadestånd, vilket innebär en redogörelse för omfattningen av säljarens kontrollansvar över de varor som han tillhandahåller konsumenten. I samband härmed behandlas även skadeståndets omfattning, vilka skador som ersätts och eventuella jämkningsmöjligheter. Efter varje avsnitt lämnas kommentarer till de bestämmelser jag behandlat. I kapitel 5 kommenteras kortfattat PAL och hur dess regressregler påverkar en säljare som ansvarar enligt 31 § KKöpl. Slutligen i kapitel 6 görs en redogörelse för de synpunkter jag har kommit fram till under skrivandet av uppsatsen.

1.3 Avgränsning

Jag kommer i uppsatsen enbart att behandla säljarens ansvar och tidigare säljleds ansvar gentemot konsumenten avseende produktskador. Vidare tar uppsatsen inte upp andra påföljder än konsumentens rätt till skadestånd för produktskador. Jag kommer inte i uppsatsen att behandla rättighetsfel, kvantitetsfel eller leverans före avtalad tid eftersom dessa fel inte borde orsaka produktskador. Eftersom Konsumentköplagen innehåller flertalet bestämmelser om tidpunkten för felbedömningen avgränsas uppsatsen till att endast behandla s.k. ursprungliga fel, dvs. fel som funnits i varan vid tidpunkten för överlämnandet till konsumenten men som visar sig först senare. Vidare kommer inte uppsatsen att behandla säljarens ansvar för skador som drabbar konsumentens eventuella näringsverksamhet i samband med inträffad produktskada.

1.4 Metod och material

Uppsatsen bygger på traditionell juridisk metod. Jag använder mig av förarbeten, praxis och doktrin. Uppsatsen innehåller även till viss del egna värderingar, men jag har för avsikt att klart skilja mellan de lege lata och de lege ferenda.

Med bakgrund av att rättspraxis från Högsta domstolen rörande tillämpningen av KKöpl är väldigt begränsad innehåller uppsatsen flertalet avgöranden från Allmänna reklamationsnämnden (ARN) istället. Nämndens verksamhet regleras av förordningen (2004:1034) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden. Nämndens uppgift är bl. a. att avgöra tvister mellan konsumenter och näringsidkare, framförallt tvister som avser en vara som tillhandahållits i huvudsak för enskilt bruk. I dessa tvister ska nämnden avge rekommendationer om hur spörsmålen ska lösas mellan parterna. Besluten som nämnden tar är inte bindande för parterna. Avgörandet har inte något som helst prejudikatvärde i övrigt. De beslut som nämndens ledamöter fattar är inte exigibla, dvs. kan inte verkställas med tvång. Trots att nämndens avgörande inte kan tillmätas samma värde som ett avgörande från HD väljer emellertid ca 70 % av näringsidkarna att följa nämndens beslut.³

En bok som behandlar ämnet om Konsumentköplagen och produktansvar ingående är ”Konsumentköplagen, En kommentar” skriven av Johnny Herre, under medverkan av Jan Ramberg. Eftersom boken behandlar ämnet ingående har denna bok blivit en huvudkälla i min uppsats. I den delen av uppsatsen där jag beskriver produktansvarslagen har jag främst använt mig av Blomstrand, m.fl. ”Produktansvarslagen, en kommentar till den svenska lagen i ett EG- perspektiv”. Jag har även använt mig av förarbetena till KKöpl tämligen flitigt mot bakgrund av att rekvisiten för produktansvar diskuteras ingående där. Analys och egna kommentarer kommer till viss del löpande i texten, men ges ett större utrymme under ett separat kapitel i slutet av uppsatsen.

---

³ ARN. Årsredovisning 2004 s. 20. Ur årsredovisningen kan utläsas att under år 2003 var följsamheten 74% och första halvåret 2003, 69%.

2 Konsumentköplagen

2.1 Allmänt

Under stora delar av 1900-talet fanns det på köprättens område ingen speciellt författad och anpassad lag till konsumenter utan 1905 års Köplag tillämpades inom detta rättsområde. Lagen reglerade köparens och säljarens inbördes förhållande och lagens bestämmelser var dispositiva. Lagens regler kunde således avtalas bort och annat kunde gälla istället såsom sedvänja eller handelsbruk. Köplagen reglerade ett stort antal företeelser eftersom den berörde såväl köp som byte av all lös egendom. Därmed fick lagen ett vidsträckt tillämpningsområde. Vidare var de regler som uttrycktes i 1905 års Köplag ett uttryck för allmänna rättsprinciper och kunde tillämpas även utanför Köplagens tillämpningsområde.

Efter att Sverige haft en ständig tillväxt av företag under efterkrigstiden och en ökande offentlig sektor skedde en fokusflyttning från företagen till den enskilde individens situation. Lagstiftaren antog att konsumenterna, privatpersonerna, var underlägsna i relationen till företagen. De ansågs vara i en svagare ställning. Ett antal orsaker låg till grund för dessa antaganden. Lagstiftaren menade att eftersom konsumenterna gjorde färre transaktioner än en näringsidkare hade de en sämre möjlighet att överblicka de krav på prestationer som kunde ställas på näringsidkaren. Dessutom saknade den enskilde konsumenten kunskapen om hur han kunde göra sin rätt gällande mot motparten. Vidare hade konsumenterna svårt att överblicka relevanta lagregler och villkor som kunde tillämpas. Den lägre transaktionsintensiteten antogs även inverka på konsumentens möjlighet att skaffa sig information om den enskilde näringsidkarens utbud av varor, såsom kvalitet och pris. Kunskapen om hur en produkt bör vara beskaffad, dess egenskap och kvalitet ansågs vara sämre hos konsumenter än hos deras motpart. Härtill ansågs det att en konsument blev mer lidande än säljaren om en transaktion inte blev genomförd såsom det bestämdes enligt avtalet. Dessutom begränsades konsumentens möjligheter att göra sin avtalsfrihet gällande eftersom näringsidkare i större utsträckning började tillämpa redan i förväg fastställda standardavtal. Köpavtalen innehöll ofta regler som till sitt innehåll satte konsumenten i en sämre position än vad som framgick ur dispositiv lag. Detta ledde i sin tur till att konsumentens möjlighet att avtala om kvalitet och riskfördelning reducerades.⁴

2.2 Ett marknadsrättsligt och civilrättsligt skydd

Under 1960-talet intensifierades den konsumentskyddande diskussionen vilket påskyndade en utveckling mot införande av regler med syfte att stärka

---

⁴ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 30-31.

konsumentens rätt. Utveckling gick mot två olika rättsskydd för konsumenten, dels ett marknadsrättsligt och dels ett civilrättsligt skydd. KO och Konsumentverket samt andra organ skulle bistå konsumenter med kunskap vid juridiska frågor. Dessutom hade de olika myndigheterna som uppgift att övervaka utvecklingen på respektive konsumentområde och därmed skulle de konsumentskyddande organen åstadkomma en utveckling av lagstiftningen som stärkte konsumentens ställning.⁵

2.2.1 Det marknadsrättsliga skyddet

Det marknadsrättsliga skyddet har inte till syfte att reglera villkoren mellan den enskilda konsumenten och näringsidkaren, utan att kontrollera marknaden i sin helhet och speciellt enskilda näringsidkares beteenden.⁶ I det marknadsrättsliga skyddet utgör reglerna om hur en näringsidkare får marknadsföra sina varor en viktig del. De första reglerna om marknadsföring trädde i kraft 1970⁷ men ersattes senare i mitten av 1970-talet av en ny lag⁸. Senare har en förändring av lagen gjorts, Marknadsföringslag (1995:450) som en anpassning av ett EU-direktiv.⁹ Lagen har till syfte att skydda näringsidkarens och konsumenternas intresse av en bra marknadsföring av varor och tjänster och andra nyttigheter. Lagen har även till syfte att hindra otillbörlig marknadsföring mot näringsidkare och konsumenter. De i lagen tillämpliga sanktionerna är kraftiga. Näringsidkare kan förbjudas att fortsätta med otillbörlig marknadsföring, kan åläggas att lämna viss information, förbjudas att marknadsföra uppenbart otjänliga varor, ådömas att betala en marknadsstörningsavgift och under vissa omständigheter tvingas ersätta skador som uppstått. Till det marknadsrättsliga skyddet hör även Produktsäkerhetslagen (2004:451).¹⁰ Den kompletterar marknadsföringslagen och har som syfte att motverka att varor och tjänster som orsakar skador på egendom och person säljs. Enligt lagen kan en näringsidkare förbjudas att tillhandahålla en vara eller tjänst, åläggas lämna säkerhetsinformation eller varningsinformation. Vidare kan näringsidkaren genom lagen åläggas att återkalla sina varor eller tjänster.

2.2.2 Det civilrättsliga skyddet

Den andra delen av det konsumenträttsliga skyddet utgörs av civilrättsliga lagar. Lagarna innehåller flertalet tvingande minimiregler till skydd för den enskilde konsumenten och bestämmelserna är många till antalet. På det köprättsliga området antogs den första lagen, Konsumentköplagen (1973:877) i början av 1970-talet. Lagen har i stora drag följande bakgrund. På

---

⁵ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 31.

⁶ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 31.

⁷ Marknadsföringslag. (1970:412)

⁸ Marknadsföringslag. (1975:1418)

⁹ Bakgrunden till den nya lagen utgörs främst av Rådets direktiv 84/450/EEG av den 10 september 1984 om tillnärmningen av medlemsstaternas lagar och andra författningar om vilseledande reklam, SOU 1993:59 Ny marknadsföringslag och prop. 1994/95:123 Ny marknadsföringslag.

¹⁰ Se SOU 1987:24, prop. 1988/89:23 och prop. 1995/96:123.

1960-talet skulle Finland utreda förutsättningarna för antagandet av en ny köplag som skulle ersätta de tidigare reglerna från 1734. I övriga nordiska länder utsågs representanter som skulle övervaka lagarbetet som påbörjats i Finland. Det svenska övervakningsarbetet utvidgades senare till att även omfatta en utredning om hur man kunde reformera de köplagar som antagits i början av 1900-talet. Arbetet som köplagsutredningen utförde resulterade endast i ett slutbetänkande¹¹ men inte i att en ny köplag antogs. I ett tilläggsdirektiv fick den svenska köplagsutredningen även till uppgift att utreda olika bestämmelser till skydd för den enskilda konsumenten. Utredningens arbete resulterade i SOU 1972:28 Konsumentköplag som sedan låg till grund för prop. 1973:138 Konsumentköplag och till den senare antagna lagen. Detta resulterade i att 1973 års KKöpl kunde tillämpas parallellt med 1905 års Köplag. Lagens regler var tvingade till konsumentens fördel men kunde i vissa fall vara mindre gynnsamma än de i den dispositiva Köplagen från 1905. Konsumenten fick således valfrihet vid tillämpningen av dessa två lagar och kunde fritt välja vilka bestämmelser han önskade tillämpa såvitt inte det enskilda avtalet begränsade möjligheten.

I mitten av 1980-talet presenterade konsumentköpsutredningen ett betänkande, SOU 1984:25, Ny konsumentköplag och i denna väcktes förslag om att alla konsumentköp skulle samlas under en fristående lag och den allmänna köplagen inte skulle omfattas av denna typ av köp. Bakgrunden till förslaget var att det under denna tid hade påbörjats ett arbete om antagande av en ny allmän köplag, NU 1984:5. Förslaget mynnade ut i att en proposition om en ny köplag föreslogs 1989, prop. 1988/89:76. Året därefter lades det fram ett förslag om att en ny konsumentköplag skulle antas, prop. 1989/90:89. Den nya Konsumentköplagen (1990:932) antogs 1990 och trädde i kraft 1991.

Under senare tid har EU fått ett intensivare inflytande på den svenska konsumentlagstiftningen pga. Sveriges medlemskap i unionen. Påverkan från EU har funnits i Sverige innan själva medlemskapet och framförallt har EU drivit frågan om en homogenisering av konsumentskyddet i medlemsländerna. Idag är det främst EU som driver fram skärpande konsumentlagstiftning eller i vart fall initierar sådan.¹²

Den 1 Juli 2002 trädde omfattande förändringar i kraft i den nya Konsumentköplagen, (Prop. 2001/02:134). De nya bestämmelserna har sin bakgrund i ett EU-direktiv (1999/44) om vissa aspekter rörande försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier.

---

¹¹ SOU 1976:66, Köplag.

¹² Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar. s. 31.

3 Produktansvar

3.1 Vad avses med produktansvar

Med produktansvar avses det skadeståndsansvar som uppkommer när en produkt orsakar en skada på annat än produkten själv.¹³ Själva skadan som sådan kallas produktskada.¹⁴ Ett kännetecken för produktansvar är den omfattning som skadeståndet slutligen kan innebära för den ansvarige, t.ex. när en enskild produkt vars värde är förhållandevis lågt orsakar en skada som innebär betydande belopp att ersätta. Så kan t.ex. vara fallet när en masstillverkad vara skadar exklusiv elektronikutrustning. Syftet med produktansvar är att den som fått sin egendom skadad av en produkt som inte är tillräckligt säker eller felaktig ska kunna begära ersättning av den som tillhandahållit varan.¹⁵ Reglerna om produktansvar har således en reparativ funktion. Produktansvarsreglerna har vidare ett preventivt syfte eftersom stränga skadeståndsregler torde innebära att näringsidkare på bästa möjliga sätt undviker att tillhandahålla icke säkra eller ej avtalsenliga produkter.

3.2 Införandet av produktansvar i KKöpl

I 1973 års KKöpl klargjordes uttryckligen att ansvar för produktskador inte kunde göras gällande enligt denna lag.¹⁶ I samband med utredningen om införandet av ny Konsumentköplag, SOU 1984:25, gjordes överväganden om införandet av produktansvar. Ansvariga för utredningen ansåg att konsumentens rätt till ersättning för produktskador behövde stärkas. Kravet var emellertid att konsekvenserna av införandet av ansvaret kunde överblickas, för endast då fanns möjlighet att teckna försäkring till rimliga kostnader och villkor. Som huvudskäl för införandet av produktansvar antog utredningen att konsumenter oftast inte hade tecknat någon försäkring som omfattade produktskador och att de eventuella hemförsäkringar som var tecknade endast täckte ett fåtal av dessa skador som kunde uppkomma.¹⁷ Vidare antog utredarna att långt ifrån alla hushåll hade en hemförsäkring eller liknande skydd och att försäkringsskyddet var särskilt dåligt i de ekonomiskt svaga hushållen. Utredarna menade också att rättsläget om produktansvar var oklart. Dessutom innebar frågan om skadestånd ett betydande utredningsansvar för den skadelidande konsumenten eftersom bevisfrågorna ofta var komplicerade.¹⁸ Enligt då gällande bestämmelser ansvarade säljaren köprättsligt för fel i varan och tillverkaren eller

---

¹³ Blomstrand, S. m.fl. Produktansvarslagen, en kommentar till den svenska lagen i ett EG-perspektiv, s. 11.

¹⁴ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 325.

¹⁵ Blomstrand, S. m.fl. Produktansvarslagen, en kommentar till den svenska lagen i ett EG-perspektiv, s. 11.

¹⁶ Se 19 § i 1973 års konsumentköplag.

¹⁷ SOU 1984:25, Ny konsumentköplag. s. 192.

¹⁸ SOU 1984:25, Ny konsumentköplag. s. 192.

importören för sakskadorna som den köpta varan orsakade. Detta innebar att konsumenten för att kunna göra sina rättigheter gällande måste komma i förbindelse med minst två personer. De ansvariga för utredningen påpekade att om säljaren istället gjordes ansvarig för produktskador skulle det underlätta för konsumenten. Denne skulle då endast behöva uppsöka säljaren, vilken han dessutom hade haft kontakt med tidigare.¹⁹ Mot bakgrund av ovan nämnda övervägande infördes i den nya Konsumentköplagen som antogs 1990 en bestämmelse om säljarens produktansvar. Bestämmelsen och dess villkor som ger konsumenten rätt till ersättning för produktskada av säljaren regleras i 31 § KKöpl och som jag avser att behandla närmare nedan.

3.3 Ersättning för produktskador enligt KKöpl

Då en av konsument köpt eller inbytt vara har orsakat en skada på annan egendom kan konsumenten vända sig till den säljare som tillhandahållit varan för att av honom kräva ersättning. För att konsumenten ska kunna kräva ersättning måste vissa förutsättningar vara uppfyllda. Dessa regleras i 31 § KKöpl. Bestämmelsen har följande lydelse:

”Säljarens skadeståndsskyldighet enligt 30 § omfattar även skada som på grund av fel på den sålda varan uppkommer på annan egendom som tillhör köparen eller någon medlem i hans hushåll och egendomen är avsedd huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.”

Som kan utläsas ur paragrafen är en första förutsättning för att säljaren ska kunna göras ansvarig för en produktskada, att den sålda varan är behäftad med fel enligt KKöpl:s regler. (Vad som avses med fel, se nedan i avsnitt 4.3.)

Ytterligare tillkommer ett krav på att konsumenten ska ha fullgjort sin reklamationskyldighet enligt 23 § KKöpl, dvs. att denne anmäler till säljaren att det föreligger fel i den köpta varan. (Se innebörden av reklamationskyldigheten i avsnitt 4.4) Dock kan konsumenten få ersättning för produktskada trots att han ej fullgjort sin reklamationskyldighet om någon av de omständigheter som regleras i 24 § KKöpl kan åberopas.

I lagtexten om produktskador framgår att säljaren måste vara skadeståndsskyldig enligt 30 § KKöpl för att ersättning ska kunna krävas. (Vad som avses med skadeståndsansvar enligt bestämmelsen, behandlas nedan under avsnitt 4.5) Enligt bestämmelsen om produktansvar framgår vidare att konsumenten endast ges rätt till ersättning för produktskada, då den köpta produkten har orsakat en skada på ”annan egendom”, en s.k. sakskada. Med sakskada avses fysisk skada på fast egendom och lösa

---

¹⁹ SOU 1984:25, Ny konsumentköplag. s. 192.

föremål, som t.ex. en bucklad bildörr, repad billack, brunna byggnader och lösören, nedfläckade kläder, förgiftade matvaror eller husdjur. Som sakskada räknas inte enbart att den skadade varan minskat i brukbarhet utan det är tillräckligt att någon funktion i egendomen förlorats eller blivit nedsatt i en icke obetydlig grad. Om egendomen rent estetiskt har förändrats räknas även detta som sakskada.²⁰ I bestämmelsen om skadestånd för produktskador framgår vidare att konsumentens rätt till ersättning omfattas till att avse skador uppkomna på egendom ”avsedd huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet” Med uttrycket egendom avsedd huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet avses samma förutsättningar som följer av 1 § KKöpl. (Se avsnitt 4.1.) Ytterligare villkor som krävs för att konsumenten ska ges rätt till ersättning för produktskada enligt 31 § KKöpl är att den skadade egendom tillhör ”konsumenten eller någon medlem i hans hushåll”. Enligt förarbetena är en person medlem i konsumentens hushåll om personen ifråga är en familjemedlem som bor ihop med konsumenten eller annan som lever i en hushållsgemenskap av viss varaktighet. Vad som menas med det senare uttrycket är inte riktigt klart men i förarbetena kan utläsas att tillfälliga gäster och besökare inte tillhör kategorin personer som anses leva i en hushållsgemenskap av viss varaktighet.²¹ Bestämmelsen anses inte heller kunna tillämpas på personer som utför arbete i konsumentens bostad.²² För att konsumenten eller någon medlem i hans hushåll ska ges rätt till ersättning för produktskador enligt bestämmelsen krävs inte att skadorna enbart har inträffat i konsumentens hushåll utan även de skador som sker utanför den gemensamma bostaden omfattas. Skulle t.ex. en hushållsmedlem inför en resa packa ner en vara i en väska och denna vara under resans gång skadar egendom som tillhör hushållsmedlemmen, blir bestämmelsen tillämplig.²³ För att konsumenten ska kunna kräva ersättning för produktskada krävs emellertid att konsumenten vid skadetillfället ägde den vara som orsakade skadan, dvs. bestämmelsen är inte tillämplig om konsumenten överlämnat varan som gåva till en annan person och varan därefter orsakar en sakskada.²⁴ Enligt förarbetena gäller dock bestämmelsen om varan tidigare ägts av konsumenten men denne sedermera överlämnar varan som gåva till en annan medlem i hans hushåll och varan därefter skadar egendom som tillhör konsumenten eller annan hushållsmedlem.²⁵

---

²⁰ Hellner, J. Skadeståndsrätt, s. 98.

²¹ Prop. 1989/90:89. s. 132.

²² Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 329.

²³ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 329.

²⁴ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 329.

²⁵ Prop. 1989/90:89. s. 133.

4 Konsumentköplagen i närmare belysning

I ett försök att klargöra hur bestämmelsen om produktansvar är uppbyggd i KKöpl har jag valt att utgå ifrån följande exempel.²⁶

En kvinna hade köpt en burk med tio liter målarfärg i en affär. Färgen skulle användas till ommålning av hennes bostad. Färgen levererades i en plastkasse. Kassen ställdes i bagageutrymmet på hennes bil. När kvinnan efter fem minuters körning kom hem upptäckte hon att drygt en halv liter färg läckt ut i bagageutrymmet, varvid hon omedelbart tömde bagageutrymmet, tog ut bagagerumsmattan och sanerade bilen och de saker som legat i bagageutrymmet. Under arbetet med att sanera bilen från målarfärg blev hennes byxor nedstänkta med färg.

Under uppsatsen gång har jag tänkt analysera och kommentera exemplet successivt under respektive avsnitt.

4.1 Lagens tillämpningsområde

En förutsättning för att överhuvudtaget kunna tillämpa Konsumentköplagen är att kvinnan och den situationen som beskrivs i exemplet ovan täcker de rekvisit som uppställs i KKöpl 1 §. Enligt 1 § är lagen tillämplig vid köp eller byte av lösa saker som näringsidkare tillhandahåller till konsument. Med lösa saker (varor) förstås rörliga fysiska föremål, exempelvis dagligvaror som livsmedel, varaktiga konsumtionsvaror, t.ex. möbler, husgeråd, kläder, transportmedel och kemisk eller tekniska produkter. Motsatsvis är lagen inte tillämplig på all lös egendom i juridisk mening t.ex. nyttjanderätter, ej heller på fast egendom. Med näringsidkare menas en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten.²⁷ Av 1 § Kköpl kan vidare utläsas att med rekvisitet ”konsument” menas en fysisk person²⁸ som inhandlat varor och dess huvudsakliga användning är till enskilt ändamål. Med uttrycket ”enskilt ändamål” avses att varan inte är inköpt för att säljas vidare eller användas med vinstintresse.²⁹ Ett exempel ur förarbetena där lagen inte blir tillämplig omnämns en bil som köpts in av en person som avser att bruka fordonet företrädesvis i sin taxirörelse. Skulle däremot bilen köpas in för att i första hand användas privat och i begränsad omfattning i taxirörelsen är lagen tillämplig.³⁰ Lagen tillämpas även enligt 1 § 2st. KKöpl när säljare inte är näringsidkare, om köpet förmedlas för säljaren av en näringsidkare i dennes

²⁶ Exemplet bygger på stora delar från ett avgörande från ARN, 1994-4754.

²⁷ Prop. 1989/90:89. s. 60.

²⁸ Prop. 1979/80:9 s 186 ff för vidare redogörelse om vad som åsyftas med uttrycket konsument.

²⁹ Prop. 1989/90:89. s. 60.

³⁰ Prop. 1989/90:89. s.60.

yrkesverksamhet. När en näringsidkare som fullmäktig förmedlar ett köp åt en säljare blir båda solidariskt ansvariga.³¹ Lagen blir däremot inte tillämplig om näringsidkaren vid leverans av en vara även ska utföra en tjänst och arbetet utgör en övervägande del av hans förpliktelse.³²

Om vi återvänder till exemplet i avsnitt 4 framgår att KKöpl är tillämplig. Detta eftersom kvinnan enligt 1 § KKöpl är en konsument. Den av henne inköpta burken med målarfärgen räknas som lös egendom och är inköpt för enskilt ändamål. Personen som tillhandahållit burken med målarfärg är näringsidkare.

4.2 Avtalsvillkor som strider mot lagen

Om inte annat anges i lagen är villkor som ger konsumenten ett sämre skydd än vad som kan utläsas ur lagens bestämmelser utan verkan.³³ Lagen är således tvingande till konsumentens förmån. Skyddet gäller emellertid bara villkor som avtalas vid själva köpet. Konsumenten är vid själva köpet skyddad av en tvingande lag som ger ett framtida skydd för produktskador. Konsumenten kan senare avtalsrättsligt avstå sin rätt att göra påföljden om produktansvar gällande. Ett sådant senare gjort avtal mellan konsumenten och näringsidkaren blir bindande för konsumenten.³⁴ Att lagen är tvingande till konsumentens förmån hindrar inte att parterna vid köpet avtalar om villkor som är förmånligare för konsumenten än lagens bestämmelser, t.ex. utökat skadeståndsansvar för säljaren. Det går inte heller att avtala bort villkor som är gynnsamma för konsumenten för att sedan uppväga de med andra och i jämförelse med lagens bestämmelser sämre villkor, t.ex. avtala bort säljarens produktansvar mot ändrade hävningsgrunder för konsumenten.³⁵ Lagens tvingande karaktär gäller inte alla lagens utfyllande regler utan undantag anges explicit i paragrafen och innebär att parterna har avtalsfrihet om avtalsinnehållet paragrafen avser. Att vissa bestämmelser i KKöpl är dispositiva innebär emellertid inte att avtalsfriheten är obegränsad. Oskäligen avtal mellan en näringsidkare och konsument kan jämkas med stöd av 36 § AvtL. Ur bestämmelsens andra stycke kan speciellt utläsas att vid avgörande om oskälighet ska hänsyn tas till konsumenter.

Att lagen är tvingande innebär således att konsumenten i exemplet inledningsvis alltid kan hävda sin rätt till ersättning för den skada målarfärgen har orsakat. Detta oavsett hur kostsamt det än kan tänkas blir för säljaren. Dock kan konsumenten och säljaren, efter det att konsumenten krävt ersättning för de uppkomna skadorna, avtala bort delar av produktskadeersättningen till att avse endast viss egendom med hänsyn till eventuella försäkringsmöjligheter.

---

³¹ Enligt prop. 1989/90:89 s. 61 är förmedlingsansvaret inte tillämpligt om näringsidkaren endast har sammanfört köpare och säljare utan att själv direkt delta i förhandlingarna.

³² 2 § KKöpl.

³³ 3 § KKöpl.

³⁴ Prop. 1989/90:89. s. 66.

³⁵ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 88.

4.3 KKöpl:s felregler

4.3.1 Felbegreppet

Som tidigare klargjorts måste konsumenten för att kunna göra produktansvaret gällande mot säljaren först visa att den inköpta varan på något sätt var behäftad med ett köprättsligt fel.

Av ARN 2003-6577, framgår att en förutsättning för utkrävande av säljaransvar är att konsumenten visar att varan är behäftad med ett fel i enlighet med Konsumentköplagens bestämmelser. Konsument som inte visat upp den felaktiga varan eller skriftligt expertutlåtande om denna för säljaren har därvid inte ansetts ha fullgjort sin bevisbörda.

Bestämmelserna om fel regleras i 16-21 § KKöpl.

4.3.1.1 Vad som avses med köprättsligt fel

Felbegreppet är primärt inriktat på s.k. faktiska fel, dvs. på de avvikelser beträffande varans egenskaper och skick som anses avtalat. Exempel på faktiska fel är typfallen som framgår ur 16 § 1st. KKöpl, dvs. fel avseende ”art, mängd, kvalitet, andra egenskaper och förpackning”.

Vid tvist om huruvida varan uppfyller de egenskaper eller är av sådant skick som ansetts avtalat ska hänsyn tas till alla uppgifter som lämnats på sådant sätt att de kan ha inverkat på konsumentens beslut att köpa varan på överenskomna villkor.³⁶ I ARN 1993-4454, var sakomständigheterna följande,

Vid köp av en begagnad bil hade en omfattande plåtskada inte noterats i en s.k. varudeklaration. Det framgår av utredningen att parterna innan leverans kom överens om bilens skick. Det villkorades bl.a. att varudeklarationen inte skulle visa några påtagliga brister avseende bilen. Enligt varudeklarationen var bilen överlag i normalt skick, trots att det på bilens högersida finns en tämligen stor lack- och karosskada. Denna skada var av så omfattande slag att lack och kaross inte kunde sägas vara i "normalt skick". Nämnden ansåg att varudeklarationen var felaktigt ifylld och att detta har vilselett konsumenten vid köpet av bilen. Varan ansågs därmed felaktig.

Vidare kan det genom produktens beteckning framgå att den köpta varan ska ha vissa egenskaper, t.ex. att en resväska ska tåla att hanteras fullpackad utan att handtaget lossar.³⁷ Skulle det varken genom tolkning eller tillämpning av avtalet finnas några säkra hållpunkter angående vad parterna

---

³⁶ Jfr Prop. 1989/90:89. s 94, där det framgår att hänsyn även ska till på vad som anses underförstått mellan parterna.

³⁷ Exemplet är hämtat från prop. 1989/90:89. s. 95.

egentligen avsett får avtalet fyllas ut enligt andra normer.³⁸ Trots att parterna har avtalsfrihet avseende varans egenskaper kan denna frihet i vissa fall begränsas. En säljare ansvarar t.ex. alltid för fel i varan om den sålts i strid mot vissa försäljningsförbud.³⁹ Begränsning i avtalsfriheten omfattas oftast till sådana varor där det finns risk för skador på person eller egendom. (Se nedan under 4.3.4).

Enligt 16 § 1 st. KKöpl ska det vid köpet medfölja anvisningar som behövs för bl.a. varans användning, förvaring och skötsel. Om så inte skulle vara fallet, anses det föreliggande fel i varan. Med anvisning om en varas användning menas en bruksanvisning för den specifika varan. Men anvisningarna behöver inte vara av allmän karaktär såsom hur man använder varor av aktuellt slag.⁴⁰ När det gäller särskilda förvaringsanvisningar torde det framförallt gälla för färskvaror men även andra varor vars kvalitet och egenskaper kan påverkas vid felaktig förvaring, exempelvis kemikalier, färger och annan tekniskt utrustning.⁴¹ Skyldigheten för säljaren att tillhandahålla anvisningar ska givetvis inte tolkas på så sätt att även självklara förhållanden omfattas. Anvisningarna ska enligt lagtexten medföljas när det "behövs" dvs. behovet av anvisningar och dess innehåll påverkas av var och hur varan säljs och till vem. Vid försäljning av standardvaror kan en säljare i flertalet fall utan närmare efterforskning av den enskilde konsumentens individuella förutsättningar utgå ifrån att köparen har för konsumenter normala kunskaper.⁴² Detsamma bör gälla om konsumenten inhandlar varan i en specialbutik som i första hand vänder sig till fackfolk utan att där uppmärksamma säljaren på att han saknar nödvändig kunskap⁴³ De eventuella anvisningarna som näringsidkaren tillhandhåller måste förstås av konsumenten. Enligt förarbetena bör anvisningarna i normalfallet vara skrivna på svenska eller illustrerade genom allmänt kända eller begripliga symboler. Skulle däremot försäljning ske till en begränsad kundkrets med speciella kunskaper borde en bruksanvisning på engelska kunna godtas.⁴⁴ En vara anses således felaktig på grund av att det saknas anvisningar eller att dessa är bristfälliga. Huruvida konsumenten har skadat varan på grund av avsaknad eller bristfällig anvisning har ingen betydelse för att kunna kräva ersättning för produktskada.

I ARN 1993-5257 ansåg nämnden att en köpt bogserlina till en bil vara felaktig eftersom det saknades medföljande bruksanvisning. Motiveringen enligt nämnden var att man inte utan vidare kan förutsätta att varje konsument vet hur en bogserlina av aktuellt slag ska monteras och användas. (jfr ARN 1998-6809) I ARN 1997-6574

³⁸ Se Wetterstein. P, Säljarens garantiutfästelser vid lösöreköp. s. 40 ff.

³⁹ Prop. 1989/90:89. s. 95.

⁴⁰ I prop. 1989/90:89. s 95, anförs som exempel att köparen av en hobbiesvarv har rätt att förvänta sig anvisningar om hur just den köpta svarven ska användas men att han däremot inte har rätt att förvänta sig anvisningar om hur man svarvar.

⁴¹ Prop. 1989/90:89. s. 96.

⁴² Prop. 1989/90:89. s. 96.

⁴³ Prop. 1989/90:89. s. 96.

⁴⁴ Prop. 1989/90:89. s. 97.

ansågs ett köpt barnplagg vara felaktigt eftersom skötselrådet i plagget var missvisande. Det köpta plagget var gult och skötselrådet angav endast att mörka färger skulle tvättas separat. När konsumenten tvättade det gula plagget med andra pastellfärgade plagg missfärgades emellertid övriga plagg. Enligt nämndens bedömning borde barnplagget istället tvättas separat och därmed var plagget behäftat med fel.

4.3.1.2 En vara köpt för allmänna eller särskilda ändamål

Om det uppkommer en tvist om huruvida en vara är felaktig eller inte ska avgörandet primärt sökas i köpavtalet mellan den enskilda konsumenten och näringsidkaren. Finns inte något specifikt avtal att tillgå eller om tolkningsproblematik skulle uppstå om hur den köpta varan skulle vara beskaffad får man söka vägledning genom 16 § 2 st. KKöpl. Bestämmelsen tar inte sikte på att vara uttömmande i alla avvikande felsituationer som kan uppstå utan är endast en fingervisning om vilka centrala principer som bör ligga till grund för felbedömningen. Enligt 16 § 2 st. 1p. ska den köpta varan ”vara ägnad för de ändamål för vilka varor av samma slag i allmänhet används”. Bedömningen som ska ske i detta sammanhang ska primärt ta sikte på varans ändamålsenlighet och inte dess kvalitet. Avgörande för om fel föreligger är ifall den köpta varan kan anses lämpad för den typ av användning som är den normala för den typ av vara som köpet avser. Exempel på fel enligt denna bestämmelse ges av ARN 1993-3399,

Situationen var sådan att konsumenten köpt bilvax som efter viss tid efter applicering visade sig framkalla skador på billacken. Bilvaxet ansågs felaktigt av nämnden. Även i ARN 1994-3834, ansågs ett väggspegelset som på grund av sin tyngd inte kunde monteras på en gipsvägg, felaktig.

Bedömningen av vad som avses med allmänt ändamål sker objektivt, dvs. ingen hänsyn tas till konsumentens avsikt med varan eller säljarens insikt om vad konsumenten ska använda varan till. Viktigt blir istället att klargöra under vilken beteckning varan har sålts.⁴⁵ Vidare ska fel anses föreligga om varan kan anses vara allmänt ändamålsenlig för flera olika ändamål, men det senare kan fastställas att den inte var lämplig för samtliga skilda ändamål. I paragrafen regleras också de situationer då en vara som inskaffats för särskilda ändamål och som skiljer sig från vad varan av aktuellt slag normalt används till, ska anses felaktig. Fel föreligger om den sålda varan efter köpet inte kan användas för avsett ändamål men varan som sådan kan användas för de ändamål varor av motsvarande slag i allmänhet används. Regeln tar framförallt sikte på och i motsats till, 16 § 1 st. 1p. KKöpl, parternas subjektiva avsikter och insikter. För att en vara ska anses felaktig enligt 2p. krävs för det första att konsumenten inköpt varan för ett särskilt ändamål.

---

⁴⁵ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 210.

Vidare krävs det att ”säljaren vid köpet måste ha insett detta särskilda ändamål”. Det bör här noteras att säljaren måste ha haft insikt om det särskilda ändamålet vid köpavtalet och inte efter den information som eventuellt lämnas av konsumenten till säljaren vid reklamation. Vid en felanmälan måste således konsumenten göra det trovärdigt att situationen varit sådan att det inte kan finnas någon rimlig anledning att anta att säljaren har kunnat undgå att inse köparens avsikt med varan. Bestämmelsen är främst tillämplig i de typfall då konsumenten saknar den kunskap som krävs för att precisera de egenskaper som krävs för att införskaffa en vara för ett speciellt ändamål. Konsumenten talar därför endast om för säljaren vad han ska använda varan till och förlitar sig på att säljaren med sin sakkunskap erbjuder lämplig vara. I likhet med 16 § 2st. 1p. KKöpl ska varan vara lämplig för flera särskilda ändamål om den är inhandlad för dessa ändamål.⁴⁶

4.3.1.3 Fel i förhållande till prov eller modell

Fel kan också fel föreligga enligt 16 § 2st. 3p. KKöpl om konsumenten erhållit en vara som inte motsvaras av en av säljaren lämnad beskrivning, eller motsvaras av ett av säljaren visat prov eller modell. Säljaren anses genom beskrivningen eller provet ha utfäst att varan har de egenskaper som delar av eller hela provet avser. Det finns emellertid några begränsningar i denna regel. Det är bara de egenskaper som provet avser att illustrera som säljaren anses ha utfäst och som kommer till prövning. Den tvist som kan uppstå när provet inte motsvarar de uppgifter som lämnats direkt av säljaren, bör lösas tolkningsvis, där det avgörande bör vara graden av tydlighet i uppmaningen att undersöka provet tillsammans med tydligheten i de på annat sätt lämnade uppgifterna. Om konsumenten har givits möjlighet att undersöka särskilda egenskaper hos provet så står denne risken för att dessa egenskaper inte motsvarar hans förväntningar.

4.3.1.4 Säljarens förpackningsförpliktelse

I de fall en säljare brister i sin förpliktelse att paketera den sålda varan på lämpligt sätt kan konsekvensen bli att den sålda varan anses behäftad med fel enligt 16 § 2st. 4p KKöpl. En förutsättning för att regeln ska bli tillämplig är dock att varan vid köpet inte var förpackad på vanligt eller annat försvarligt sätt, om en förpackning hade behövts för att bevara eller skydda varan. Bestämmelsen tar främst sikte på när varan har ett behov av skydd och avtal saknas om hur den skulle vara förpackad vid köpet.⁴⁷ Vid tillämpning av bestämmelsen måste det först klargöras om det finns ett behov av förpackning som bevarar eller skyddar. Ur förarbetena kan utläsas att om en säljare ska leverera hem en vara till en konsument har det ingen betydelse hur varan är förpackad. Om varan levereras felfri saknar ju

---

⁴⁶ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 213.

⁴⁷ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 215.

förpackningen betydelse. Skulle däremot konsumenten själv transportera hem sin köpta TV-apparat, bör säljaren ha en skyldighet att tillhandahålla den transportförpackning i vilken apparaten transporterats från leverantören eller annan försvarlig förpackning.⁴⁸

4.3.1.5 Säljarens bristande upplysning vid köpet

Enligt KKöpl ska en vara anses felaktig om säljaren vid köptillfället brister i sin upplysningsplikt gentemot köparen.⁴⁹ För att regeln ska bli tillämplig krävs att säljaren har brustit i sin upplysningsplikt avseende ”sådan förhållande rörande varans egenskaper eller användning” och ”som köparen med fog kunde räkna med att bli upplyst om”.⁵⁰ Upplysningar som den enskilde konsumenten med fog kan räkna med att delges bör skilja sig åt avseende försäljningsform, vilken typ av vara som köps och respektive parterers ställning. Viktigt i bedömningen blir också vilken möjlighet konsumenten själv har haft att innan köpet undersöka varan och skaffa en egen uppfattning om dennas beskaffenhet. Det bör här uppmärksammas att säljarens upplysningsplikt endast omfattas av de ”egenskaper eller användning” som avser själva varan och enbart det som denne kände till eller borde känna till. Det senare kravet torde innebära att säljaren aktivt ska försöka hålla sig informerad om varans egenskaper eller användning. Om det vid framtida tvist skulle framgå att säljaren ej aktivt sökt information om varans egenskaper och användning och därför ej upplyst konsumenten om ifrågasättande förhållande kan detta läggas honom till last eftersom han eventuellt borde ha känt till förhållandet.⁵¹ Skulle det framkomma att säljaren brustit i sin upplysningsplikt behöver det inte automatiskt innebära ett felansvar för säljaren, utan det måste även visas att den bristande upplysningsplikten ”kan antas ha inverkat på köpet”.⁵² Det kan exempelvis vara möjligt att konsumenten likväl köpt varan trots att säljaren upplyst köparen om dess egenskaper och användning eftersom erbjudandet var väldigt förmånligt. Om så skulle vara fallet föreligger inte fel i varan. Regeln syftar främst till att göra säljare uppmärksamma på att de borde upplysa köparen om olika hinder och restriktioner för varans användning och att det kan förekomma särskilda risker i samband med varans användning.

4.3.1.6 Fel pga att en befogad förutsättning inte uppfylls

En vara anses behäftad med fel ”om varan i något annat avseende avviker från vad köparen med fog kunnat förutsätta”, t.ex. i fråga om varans skick, och utseende, 16 § 3 st. 3p. KKöpl. Enligt förarbetena är en vara felaktig om varans egenskaper och användning på ett påtagligt sätt skiljer sig från vad konsumenten har anledning att räkna med, med bakgrund av de

⁴⁸ Exemplet med TV-apparaten är hämtat från prop. 1989/90:89. s. 99.

⁴⁹ 16 § 3st. 2p. KKöpl.

⁵⁰ 16 § 3st. 2p. KKöpl.

⁵¹ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 217.

⁵² 16 § 3st. 2p. KKöpl.

förutsättningar som han vid köpet har haft med i sin bedömning.⁵³ Det bör här klargöras att säljaren inte behöver ha vetskap om vad konsumenten med fog kunnat förutsätta eller att varan inte motsvarade köparens förutsättningar för att regeln ska bli tillämplig. Vad regeln egentligen säger är att konsumenten står för risken att den köpta varan inte stämmer överens med sådana förväntningar som avviker från förnuftiga köparens förväntningar. En konsument torde därför inte kunna förvänta sig att en vara ska kunna användas till annat än sitt vanliga användningsområde. Inte heller torde en konsument kunna förvänta sig att en köpt vara är bättre än vad som är normalt för liknade varor i samma prisklass.⁵⁴ ARN har i några fall avgjort frågan om huruvida en vara har ansetts avvika från en konsuments befogade förutsättningar. Sakomständigheterna har skiljt sig åt i de olika ärendena.

I ARN 1992-6252 ansågs en väska som sålts under beteckningen skinnväska vara felaktig pga. att väskans yttersta skikt var av plast. Eftersom plast förekom i väskan ansåg nämnden att väskan avvek från vad konsumenten med fog kunnat förutsätta då beteckningen skinnväska hade givit konsumenten en viss uppfattning om väskans typ och kvalitet. I ett avgörande, ARN 1993-1656, hade ett par byxor realiserats ut och sålts med tilläget ”NG DEF”. Efter första tvätten upptäckte konsumenten vissa fel i byxorna. Nämnden ansåg att trots att byxorna hade realiserats ut och sålts med tilläget ”NG DEF”, som tydligen skulle betyda något defekta, ändå skulle vara felaktiga eftersom informationen inte ansågs tillräcklig för att frånta säljaren ansvar, särskilt då felet inte kunde upptäckas vid köpet. I ARN 2003-1052, hade en köpare av en begagnad bil vid köpet inte blivit informerad om att en 6000-mila -service inte blivit utförd. Konsumenten ansåg därmed att bilen var behäftad med ett köprättsligt fel då säljaren i köpehandlingarna inte tagit med någon uppgift om detta. Frågan om huruvida avsaknaden av service utgör ett köprättsligt fel fick enligt nämnden bedömas med utgångspunkt i vad köparen med fog har kunnat förutsätta i just detta avseende. Nämnden konstaterade att bilhandeln för egen del normalt fäster stort avseende vid att service utförs vid föreskrivna intervall och att konsumentens eventuella brister i att serva bilen regelmässigt läggs denne till last, t.ex. vid fastställande av inbytespris eller när fråga uppstår om bilhandelns ansvar för garantiåtaganden och ursprungliga fel. Mot bakgrund av detta och med hänsyn till att konsumenten inte har uppmärksamats på att föreskriven service inte har utförts ansåg nämnden att konsumenten har haft fog för att utgå från att servicen har utförts. Köprättsligt fel förelåg därmed.

4.3.1.7 Fel vid installation av varan

I KKöpL 16 a § regleras följderna av att säljaren har brustit i sitt installationsarbete. I paragrafen kan utläsas att just själva varan ska anses

---

⁵³ Prop. 1989/90:89. s. 100.

⁵⁴ Kihlman, J. Fel, s. 245.

felaktig om den på grund av brister i installationen skiljer sig från vad som följer av avtalet eller vad som fordras enligt lagens allmänna regler om varans beskaffenhet eller om den i något annat ändamål avviker från vad konsumenten med fog kunnat förutsätta. För att bestämmelsen ska bli tillämplig krävs emellertid att säljaren som ett led i fullgörandet av köpet har åtagit sig att installera varan och att säljaren eller någon under dennes ansvar har utfört installationen. Bestämmelsen har till syfte att reglera s.k. blandade eller kombinerade avtal där säljaren inte bara ska leverera utan även ska utföra arbete eller annan tjänst som inte avser tillverkning av själva varan. Som exempel på situationer där det kan vara givet att se åtagandet av arbetet som en säljare utför som en biförpliktelse till köpeavtalet, och därmed se hela transaktionen som ett köp, kan vara de fall där arbetet går ut på att leverera olika tillbehör eller reservdelar samt att installera dessa. På samma sätt torde avtal om leverans och installation av spis, tvättmaskin, kylskåp, TV-apparater i sin helhet betraktas som ett köp.⁵⁵ Det bör här uppmärksammas att fel även ska föreligga i en vara om denne är avsedd att installeras av konsumenter och varan sedermera installeras av konsumenten och den oriktiga installationen orsakats av brister i installationsanvisningarna.⁵⁶

4.3.2 En vara såld i befintligt skick

Enligt KKöpl ska en vara anses felaktig även om den av säljaren sålts ”i befintligt skick eller under andra liknade allmänna förbehåll”, om varan är i sämre skick än vad konsumenten hade fog att kunna förutsätta.⁵⁷ När varan säljs ”i befintligt skick” avser säljaren att inskränka sitt ansvar avseende varans skick och endast tillhandahålla en vara i det faktiska tillstånd som den befinner sig i vid köptillfället. Ofta används begreppet ”i befintligt skick” vid försäljning av begagnade varor och torde innebära att konsumenten inte med fog kan förvänta sig att den aktuella varan har samma kvalitet och egenskaper som nytillverkade varor av samma slag. Att en vara säljs under villkoret ”i befintligt skick” borde påverka konsumentens intresse för att undersöka varan innan köpet eftersom villkoret har gjorts för att minska säljarens risksfär och därigenom öka köparens.⁵⁸ Vid tvist om varan är ”i sämre skick” än konsumentens befogade förutsättningar ska hänsyn tas till varans pris och därutöver övriga omständigheter.⁵⁹ Vid bedömning av varor med någorlunda enhetlig prissättning, t.ex. begagnade bilar, kan exempelvis ett för näringsidkaren och konsumenten dolt fel i varan föranleda ett pris som är avsevärt lägre än vad de utgått från när priset fastställdes. I dessa fall är det motiverat att trots villkoret ”i befintligt skick” låta näringsidkaren ansvara för det dolda felet. Det kan även i andra fall vara motiverat att tillämpa bestämmelsen om köparens befogade förutsättningar. Ett exempel är när både näringsidkaren

---

⁵⁵ Prop. 2001/02:134 s. 46.

⁵⁶ Prop. 2001/02:134 s. 45.

⁵⁷ 17 § KKöpl.

⁵⁸ Kihlman, J. Fel, s. 154.

⁵⁹ Jfr 16 § 3st 3p. KKöpl.

och säljaren antagit att en tavla var äkta när den i själva verket visade sig vara en kopia eller en reproduktion. Hänvisningen i bestämmelsen till ”övriga omständigheter” kan få den innebörden att utrymmet för konsumentens befogade förutsättningar minskar. Så kan vara fallet om köpet sker på en spekulativ marknad och det spekulativa inslaget är stort. Slutligen bör det uppmärksammas att bestämmelsen inte är avsedd att hindra en näringsidkare, som av någon anledning inte vill ansvara för en varas egenskaper eller kvalitet, från att göra förbehåll därom. Villkoret är emellertid att förbehållet klart och tydligt anger vad säljaren vill reservera sig emot avseende varans skick.⁶⁰

4.3.3 En vara såld på auktion

I 17 § 2st KKöpl klagas att begagnade varor som säljs på en auktion, där köparen har möjlighet att själv närvara, ska anses som sålda enligt villkoret ”i befintligt skick”. Det saknas därvid betydelse om något förbehåll har gjorts eller inte, utan bestämmelsen innebär således en legalpresumtion för att varan sålts i befintligt skick. Vidare föreskriver bestämmelsen att vid bedömning om varan är i sämre skick än vad konsumenten med fog kunnat förutsätta ska hänsyn tas till utropspriset och inte till det faktiska pris som konsumenten betalat för varan.

I ARN 1996-5602 ansågs en på auktion köpt begagnad videokamera vara felaktig eftersom kameran varit i sämre skick än konsumenten kunnat förutsätta. Med hänsyn bl.a. till varans förhållandevis höga pris, 2.700 kr, och den omständigheten att köparen före köpet gjort förfrågningar angående kamerans funktionsduglighet och i samband härmed fått svaret att det inte fanns något fel på kameran, ansåg nämnden att videokameran var felaktig. Av beslutet framgår inte om bedömningen har gjorts enligt 17 § 1 st. eller med hänsyn till utropspriset på så sätt som föreskrivs i 17 § 2 st. KKöpl.

Bakgrunden till ställningstagandet om att utropspriset ska vara avgörande är att näringsidkaren vid bestämmandet av utropspriset torde använda sig av sin eller någon annans sakkunskap vid värdering av varan och därmed skulle en mera marknadsmässig värdering anses vara gjord.⁶¹

Ytterligare en anledning till att utropspriset ska vara i fokus är att konsumenten vid budgivning kan frestas att betala ett högt pris och att av detta skäl senare blir medveten om att köpet inte var fördelaktigt. Denna s.k. bjudningspåverkan ska inte påverka bedömningen om vad köparen har haft fog att förutsätta beträffande varans egenskaper.⁶² Skulle det visa sig att utropspriset satts mycket lågt och enbart för att få igång en eventuell budgivning torde konsumentens möjligheter att med fog förutsätta någonting avseende varans egenskaper begränsas.

---

⁶⁰ Prop. 1989/90:89. s. 101.

⁶¹ Prop. 1989/90:89. s. 102.

⁶² Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s 223.

Det kan även i auktionssituationer förekomma att näringsidkaren själv eller av honom anlitat ombud deltar i auktionen med syfte att få upp priset på varan. I dessa fall borde egentligen det pris som näringsidkaren under auktionen bjudit på varan ligga till grund för vad köparen med fog kunnat förutsätta.⁶³

4.3.4 När sålda varor anses skadliga och farliga m.m

4.3.4.1 Fel pga ett försäljningsförbud

Trots att avtalsfrihet i stort råder mellan parterna i ett konsumentförhållande avseende varans egenskaper har det ur konsumentskyddssynpunkt ansetts nödvändigt att genom lagstiftning införa vissa minimistandarder. Syftet med införandet av minimiregler för bl.a. skadliga varor torde vara att samhället efterstavar att ge den som köper eller nyttjar varor ett så säkert skydd mot just denna typ av varor som möjligt. Enligt KKöPL anses en vara behäftad med fel om den säljs i strid med ett försäljningsförbud enligt 18 § 1 st. I paragrafen hänvisas uttryckligen till ett försäljningsförbud som meddelats med stöd 27 eller 36 § Produktsäkerhetslagen (2004:451). Av dessa regler framgår att Marknadsdomstolen kan utfärda ett försäljningsförbud för en näringsidkare som tillhandhåller en vara eller tjänst som medför särskild risk för skada på person eller egendom. Det utfärdade försäljningsförbudet kan samtidigt även avse annan liknande vara eller tjänst med samma skaderisk. Vidare hänvisas i 18 § KKöPL till förbud som utfärdats enligt 17 § Marknadsföringslagen (1995:450). Av 17 § MFL framgår att en näringsidkare kan förbjudas att marknadsföra produkter som är uppenbart otjänliga för sitt huvudsakliga ändamål. Förbud enligt 17 § MFL kan i vissa fall utfärdas av KO men för att förbudet ska jämföras med Marknadsdomstolens beslut krävs emellertid att näringsidkaren godkänner förbuds föreläggandet.⁶⁴ Bestämmelsen tillämpas även på försäljningsförbud som har meddelats i en författning eller av en myndighet och förbudet har meddelats ”väsentligen i syfte att förebygga ohälsa eller olycksfall vid användandet av varan eller för att annars hindra användning av en vara som inte är tillförlitlig från säkerhetssynpunkt”. Ett exempel på förbud som kan meddelas i författning eller genom en myndighet är försäljningsförbud för vissa bekämpningsmedel, (Förordning om bekämpningsmedel, 1998:947). Av 3 § framgår att medel som inte godkänts efter prövning av Kemikalieinspektionen ej heller får säljas.

4.3.4.2 Fel vid påtaglig fara för liv eller hälsa

En vara ska även anses felaktig om den ”är så bristfällig att dess användning medför påtaglig fara för liv eller hälsa”, enligt 18 § 2 p. KKöPL. Vid tillämpning av bestämmelsen måste först klargöras till vilket ändamål varan

⁶³ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s 224.

⁶⁴ 21 § MFL.

ska användas. För det andra ska det fastställas huruvida denna användning är påtagligt farlig ur liv eller hälsosynpunkt. Bedömning av det senare rekvisitet görs objektivt dvs. det saknar således betydelse huruvida säljaren hade kunnat förutse att användningen innebar fara för liv eller hälsa.⁶⁵ Enligt förarbetena ska bedömningen bl.a. avse risker som kan uppstå inom ramen för ett normalt användande och uttrycket får ges en ganska vidsträckt innebörd.⁶⁶ Ett exempel i förarbetena då regeln bör kunna tillämpas är om en bil säljs i så bristfälligt skick att den inte skulle godkännas vid en obligatorisk kontrollbesiktning. För regelns tillämplighet saknar det betydelse ifall konsumenten köpt varan fastän denne hade vetskap om dess farlighet.⁶⁷ Trots att varan är farlig vid viss användning innebär det inte alltid att fel föreligger enligt bestämmelsen, t.ex. när det framgår för näringsidkaren att konsumenten inte ska använda varan på det sätt så risk för påtaglig fara uppkommer. Som exempel nämner förarbetena att om en näringsidkare säljer en trafikfarlig personbil och konsumenten köper bilen för att reparera den till kördugligt skick eller för att ta reservdelar ifrån bör bestämmelsen i 18 § 2p. KKöpl inte tillämpas. Det krävs emellertid att näringsidkaren på goda grunder har skäl att anta att konsumenten inte använder bilen till att köra med innan den först reparerats för att felansvar ska kunna åberopas.⁶⁸

För tydlighetens skull måste det framhållas att 18 § KKöplär tvingande till konsumentens förmån. Regeln innebär således att en konsument trots vetskap om varans farlighet inte vid köpet med bindande verkan kan avtala om att avstå sina framtida rättigheter i utbyte mot att han får tillgång till varan.

I de fall bestämmelsens rekvisit är uppfyllda och en konsument är omedveten om förbudet eller bristfälligheten i varan borde varan enligt 16 § 3 st. 3p KKöpl anses felaktig. Varan torde avvika från vad köparen med fog kunde förutsätta. En konsument som är godtroende borde med fog kunna förutsätta att en av säljare tillhandahållen vara inte säljs i strid mot försäljningsförbud enligt Produktsäkerhetslagen, MFL eller annat försäljningsförbud. En konsument ska även med fog kunna förutsätta att den av säljaren tillhandahållna varan inte är så bristfällig så att dess användning är farlig för liv eller hälsosynpunkt. För mig är därför enda anledningen till att tillämpa 18 § KKöpl i sådana situationer där konsumenten känner till att varan är belagd med försäljningsförbud eller anses farligt och trots detta köper varan. Syftet bakom tillkomsten av 18 § KKöpl torde därför enbart bygga på att det finns situationer där det inte finns några avvikelser från konsumentens befogade förutsättningar avseende försäljningsförbud eller bristfälliga varor, men att säljaren likväl ska svara gentemot konsumenten för dessa avvikelser. Som försvar till bestämmelsen skulle kunna framhållas att det faktiskt är säljarens ansvar för vilka varor han tillhandahåller. Men jag anser att om det finns situationer där den enskilde konsumenten, trots

---

⁶⁵ Prop. 1973:138. s. 228.

⁶⁶ Prop. 1973:138. s. 229 ff.

⁶⁷ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s 231.

⁶⁸ Prop. 1973:138. s. 230.

bättre kunskap än säljaren om en enskild varas bristfällighet, köper varan kan det inte vara befogat att konsumenten i den situationen har rätt att kräva ersättning för uppkomna produktskador.⁶⁹ Om lagstiftaren vill skydda konsumenter från förbjudna eller farliga varor finns möjligheten att genom de marknadsrättsliga lagarna och berörda myndigheter utfärda kännbara sanktioner mot säljare som inte efterlever lagar och förordningar.⁷⁰

4.3.5 Säljarens marknadsföringsansvar

4.3.5.1 Säljarens ansvar för lämnade uppgifter före köpet

Enligt KKöpl fastslås att en vara är felaktig om varan inte överensstämmer med sådana uppgifter om varans egenskaper och användning som säljaren har lämnat vid marknadsföringen av varan eller annars före köpet.⁷¹ Som säljare jämställs även annan inom organisationen som har fullmaktsbehörighet att ingå avtal för näringsidkarens räkning, t.ex. en person som innehar en ställningsfullmakt, eller på annat sätt är behörig att lämna uppgifter om varan. Med uppgifter som säljaren har lämnat före köpet avses alla uppgifter som kan antas ha inverkat på köpet, t.ex. offentliga uttalanden. Det har ingen betydelse om uppgifterna har lämnats skriftligt eller muntligt, bara uppgifterna rör varans egenskaper eller användning. För felansvar krävs dock att uppgifterna är tillräckligt konkreta dvs. att de kan sättas i samband med det aktuella köpet och inte anses allmänt hållna. Frågan om huruvida de uppgifter som lämnats vid marknadsföringen överensstämmer med varans egentliga egenskaper och användningsområde har prövats av ARN.

I ärende 1996-2032 hade konsumenten köpt ett s.k. stryktäcke. I marknadsföringen hade näringsidkaren yttrat att täcket gjorde det möjligt att stryka vart du vill, att täcket var värmedämpande, och att det skyddade bordet. Någon begränsning i användningsområdet angavs inte. Konsumenten strök sedan textilier på matsalsbordet, vars skiva bestod av glas. Mellan glasskivan och täcket hade konsumenten lagt en duk. Trots detta sprack glasskivan pga. allt för hög värme. Nämnden fann att täcket inte hade utlovade egenskaper och att det därför kunde anses felaktig. I ARN 1999-5604 ansågs en bil felaktig eftersom säljaren vid köpet hade lämnat missvisande information. I samband med provkörning av bilen efterfrågades det M-test som bilen genomgått genom bolagets försorg. M-testet kunde inte återfinnas. Säljaren uppgav dock att bilen var i gott skick och inget särskilt hade antecknats på M-testet, endast några småsaker som skulle åtgärdas. Vid köpet efterfrågades återigen M-testet men inte heller nu kunde det

---

⁶⁹ Jag bortser i diskussionen från kravet på adekvat kausalitet och medvållande.

⁷⁰ Se Kapitel 2.2.1 ovan.

⁷¹ KKöpl 19 § 1st.

förevisas trots löfte härom. Det visade sig att M-testet innehöll 18 anmärkningar. Konsumenten ansåg att bilen var i väsentligt sämre skick vid köpet än han haft fog att förvänta sig. Nämnden fann det anmärkningsvärt att säljaren underlåtit att informera om de fel som noterats i M-testet. Det borde enligt nämnden inte ha varit omöjligt att få fram en kopia av M-testet inför köpetillfället. I ARN 1995-1472, ansågs den information som hade lämnats i tillverkarens marknadsföring av parkettgolv vara vilseledande genom att vara ofullständig. Eftersom informationen hade inverkat på köpet har fel på varan ansetts föreligga.

Uppgifter av säljfrämjande karaktär som allmänt lovprisande eller andra s.k. kringuppgifter innebär normalt inte något felansvar för säljaren.⁷² Svåra gränsdragningsproblem kan emellertid uppstå mellan uppgifter av lovprisande karaktär och sådana uppgifter som kan tillmätas rättslig relevans. Vid denna gränsdragningsproblematik får även konsumentens tillit till de lämnade uppgifterna en central betydelse, men i sista hand tvingas man göra en helhetsbedömning av alla omständigheter.⁷³ Säljaren ansvarar även för uppgifter som någon annan än säljaren, i tidigare säljled lämnar före köpet. Med tidigare säljled menas den som levererat till detaljisten, hans leverantör osv. bakåt till den slutliga tillverkaren av varan.⁷⁴ Vidare görs säljaren ansvarig för uppgifter som anses lämnade för hans räkning. Det är inte här frågan om något fullmaktförhållande mellan säljare och uppgiftslämnaren utan avgörande för felansvar är hur en konsument objektivt sett kan ha uppfattat situationen. Exempelvis kan en uppgift från en branschorganisation eller företagskedja, som lämnats för medlemmarnas räkning medföra ett ansvar för säljaren.⁷⁵ För att näringsidkaren inte ska bli ansvarig för uppgifter lämnade av andra men för dennes räkning, måste säljaren visa att han varken kände till eller borde känna till de lämnade uppgifterna. Det är säljaren som har bevisbördan för att han varken kände eller borde ha känt till de lämnade uppgifterna.⁷⁶ Säljarens felansvar kan emellertid begränsas om denne visar att oriktiga uppgifter som lämnats av andra än honom själv har rättats i tid och på ett riktigt sätt.⁷⁷ Det har ingen betydelse vem som egentligen har lämnat den rättande uppgiften, men det måste framgå att det är fråga om en rättelse. Enligt förarbetena är en uppgift rättad om rättelsen har utformats på så sätt att den når alla presumtiva köpare som har nåtts av den ursprungliga felaktiga uppgiften. Då det i praktiken anses omöjligt att nå ut till alla presumtiva köpare som tagit del av den oriktiga uppgiften anses det tillräckligt om säljaren visar att rättelsen har skett med sådan omsorg att den typiskt sätt varit ägnad att nå alla de

---

⁷² Prop. 1998/90:89. s. 105.

⁷³ Sandvik, B. Säljarens kontrollansvar, s. 73.

⁷⁴ Se exempelvis ARN 1995-1472, där näringsidkaren ansågs ansvarig för den information som har lämnats i tillverkarens marknadsföring av parkettgolv och som har ansetts vara vilseledande genom att vara ofullständig. Eftersom informationen har inverkat på köpet har fel på varan ansetts föreligga.

⁷⁵ Prop. 1989/90:89. s. 106.

⁷⁶ Prop. 2001/02:134. s. 43 f.

⁷⁷ KKöpl 19 § 3st.

presumtiva konsumenterna.⁷⁸ Säljaren felansvar begränsas vidare om denne kan visa att de oriktiga uppgifterna om varans beskaffenhet som lämnats före köpet inte har inverkat på konsumentens beslut att köpa varan.⁷⁹ Säljaren är dock alltid skyldig att kontrollera riktigheten i de uppgifter han lämnar till konsumenter och som han fått av tillverkare eller tidigare säljled till varan. I denna mening är säljarens ansvar strikt.

4.3.5.2 Fel vid utelämnad information

Enligt bestämmelser i MFL kan Marknadsdomstolen eller KO ålägga en näringsidkare som vid sin marknadsföring av varor underlåter att lämna sådan användnings- eller egenskapsinformation som är av särskild betydelse ur konsumentsynpunkt.⁸⁰ Vidare finns i Produktsäkerhetslagen vissa bestämmelser om att en näringsidkare kan åläggas lämna sådan säkerhetsinformation som har särskild betydelse för att förebygga skador på person eller egendom.⁸¹ Om säljaren underlåter att följa åläggandet enligt MFL eller Produktsäkerhetslagen ska den köpta varan anses behäftad med fel enligt 19 § 4 st. KKöpl. För att säljaren ska kunna göras ansvarig krävs dock att den uteblivna informationen kan antas ha inverkat på köpet. Förutom att säljaren ansvarar för egen försummelse om han inte lämnar ålagd information ansvarar han även för informationsåläggande som meddelats till varans tillverkare eller någon annan som i tidigare säljled har tagit befattning i varan. Bestämmelsen om ansvar för tidigare säljled informationsåläggande har främst tillkommit för att det har bedömts som viktigt att när ett informationsåläggande meddelas att det verkligen efterföljs. Bestämmelsen ska föranleda näringsidkaren själv att informera konsumenten i enlighet med åläggandet. För att näringsidkaren ska kunna göras ansvarig för andras försummelse krävs emellertid att säljaren har känt till eller borde ha känt till underlåtenheten att fullgöra åläggandet och att den uteblivna informationen kan ha inverkat på konsumentens beslut att köpa varan.

Eftersom bestämmelserna om fel är väldigt omfattande är det möjligt att flera av KKöpl ovan genomgångna felregler skulle kunna tillämpas på det exempel som uppsatsen tar sin utgångspunkt i. Vid köp av målarfärg rakt över disk borde det vara relativt vanligt att avtal saknas om själva burkens beskaffenhet. Vad kan en vanlig konsument begära av en burk målarfärg? Innebär beteckningen burk målarfärg någonting? Behövs det en förvaringsanvisning till en burk med målarfärg? Var burken ett tillräckligt skydd för att kunna transportera målarfärgen? Min åsikt är att det vore naturligt att en burk med färg inte på något sätt läcker vid en transport hem från affären. Det rimligaste för konsumenten är att hävda att burken inte motsvarade det transportskydd som är sedvanligt på marknaden. I

---

⁷⁸ Prop. 1989/90:89 s. 107.

⁷⁹ Prop. 2001/02:134 s. 44 f.

⁸⁰ 15 § Marknadsföringslagen.

⁸¹ 13 -14 § Produktsäkerhetslagen.

avgörandet från ARN åberopade kvinnan som grund för ersättning ”att färgen har varit felaktig” och därmed orsakat skador på annan egendom.

4.3.6 Tidpunkt för felbedömningen

När det mellan konsumenten och säljaren har klagjorts att det föreligger ett köprättsligt fel i varan kan tvist uppstå mellan parterna om vid vilken tidpunkt felet uppstod.

I ARN 2003-3178 ansågs en konsument som kasserade den reklamerade varan inte ha kunnat fullgöra sin bevisbörda beträffande varans skick vid köpet.

Enligt KKöpl ska felbedömningen av varan bestämmas utifrån dess beskaffenhet när risken går över till konsumenten.⁸² Med risk avses när varan faktiskt överlämnas till konsumenten.⁸³ Trots att risken gått över till konsumenten har denne dock fog att förutsätta att en köpt vara kan brukas normalt under en viss tid, utan att det uppkommer någon egenskaps- eller funktionssvikt. Emellertid kan en näringsidkare inte svara för en varas beskaffenhet för all framtid utan något direkt åtagande såsom garanti eller liknande från hans sida. I bestämmelsen 20 § 1 st 2p. KKöpl klargörs att säljaren svarar för fel, som funnits vid tidpunkten för avlämnandet men som ”visar sig först senare”. Näringsidkaren svarar således för s.k. ursprungliga fel. Enligt förarbetena är det avgörande för felbedömningen om det förekom omständigheter innan riskövergången som kan ha påverkat varans beskaffenhet.⁸⁴ När en vara visar sig felaktig redan efter en kort tids användning, beror det ofta på att felet har funnits sedan tidigare. Vid köp av tekniska produkter, såsom bilar och hushållsmaskiner torde det vara vanligt förekommande att tillverkningsfel visar sig efter en tids användande av produkten.⁸⁵ Enligt 20 a § KKöpl presumeras därför att fel, som visar sig inom sex månader efter att varan avlämnats till konsumenten, har funnits vid avlämnandet. När köpet är byggnadsdelar som är avsedda att utgöra en huvudsaklig del av ett en- eller två bostadshus är presumtionsregeln utsträckt till två år efter avlämnandet.⁸⁶ Undantag från presumtion om s.k. ursprungligt fel föreligger enligt bestämmelsen för det första om det är oförenligt med varans art dvs. att felet t.ex. enbart beror på att varans normala hållbarhetstid har passerats. Så är ofta fallet vid köp av färskvaror som normalt har en hållbarhet som understiger sex månader.⁸⁷ För det andra föreligger det ingen presumtion för ursprungligt fel enligt bestämmelsen om det skulle anses oförenligt med ”felets art” dvs. felet beror på en olyckshändelse eller därmed jämförlig händelse, på vanvård, annat onormalt brukande eller liknade förhållande från köparens sida.⁸⁸ Det är säljaren som

---

⁸² KKöpl 20 §.

⁸³ Framgår av 8 § 2st KKöpl.

⁸⁴ Prop. 1989/90:89. s. 109.

⁸⁵ Prop. 1989/90:89. s. 109.

⁸⁶ 21 a § 2st KKöpl.

⁸⁷ Prop. 2001/02:134. s. 60.

⁸⁸ Prop. 2001/02:134. s. 60.

har utredningsansvar och bevisbördan för att någon av de olika omständigheterna föreligger.⁸⁹ Frågan om vem som ska ersätta utredningen har prövats av ARN, 2004-5311. Ärendet gällde visserligen ett garantiärende men då det i förarbetena till bestämmelsen i 20 a § KKöPL hänvisas till förarbetena för garantier, torde ärendet ha visst intresse. Frågan gällde under vilka förutsättningar en näringsidkare har rätt att debitera kunden för kostnaden för undersökningen av en vara, om undersökningen visar att varan inte är behäftad med fel som säljaren har att svara för. Sakomständigheterna var följande:

En konsument hade köpt en mobiltelefon och fått ett års garanti. Knappt ett år efter köpet lämnade hon in telefonen hos säljaren på grund av problem med knapparna. I samband härmed fick hon ingen information om vilka villkor som gällde för garantireparation, bl.a. att hon eventuellt skulle bli tvungen att betala för undersökningen av telefonen. Konsumenten yrkade att få tillbaka mobiltelefonen utan kostnad för henne. Säljaren bestred yrkandet och anförde bl.a. att det framgår av det inlämningskvitto som konsumenten fick när hon lämnade in telefonen, att en undersökningsavgift tas ut om det visar sig att apparaten har utsatts för påverkan som inte omfattas av garantin. Nämnden ansåg att om säljaren vill förbehålla sig rätten att ta ut en sådan kostnad, bör han dock klargöra detta för köparen innan undersökningen påbörjas. Detta hade säljaren inte gjort och därför ansåg nämnden att säljaren skulle stå för undersökningsavgiften.

Det är vidare tillräckligt om det vid en samlad bedömning görs sannolikt att någon av omständigheterna orsakat försämringen.⁹⁰ Detta ställningstagande framgår även i ett avgörande från ARN, 1996-5637.

Ärendet gällde bevisbördan för hur fel uppkommit i en av konsument köpt mobiltelefon. Under den ettåriga garantitiden slutade telefonen att fungera och konsumenten krävde därför att telefonen utan kostnad skulle repareras. Näringsidkaren vägrade emellertid reparera telefonen under hänvisning till att felet uppkommit pga. yttre åverkan. Anledningen till detta ställningstagande från säljarens sida var ett intyg från tillverkaren, som angivit att garantin inte gällde pga. yttre åverkan med tillägget ”tapp/stötskada” samt till att det fanns skador på telefonens kåpa. Konsumentens förklaring till de senaste skadorna var att repor uppkommit vid byte av antenn. Nämnden fann att säljaren inte gjort sannolikt att den funktionsbristen berodde på en händelse på konsumentens sida och uttalade samtidigt att någon på säljarsidan måste kunna lämna en bättre och mer detaljerad beskrivning av skadans art och omfattning samt av hur den påverkar varans funktion.

Det bör här uppmärksammas att köparen har att visa att varan avviker från avtalet eller från vad köparen har haft anledning att med fog kunna förutsätta. Konsumenten har också bevisbördan för att felet visat sig inom

⁸⁹ Se prop. 2001/02:134. s. 60, som i sin tur hänvisar till förarbetena till 21 § KKöPL.

⁹⁰ Se prop. 2001/02:134. s. 60, med hänvisning till 21 § KKöPL.

sexmånadsfristen. Presumptionsregeln ska tillämpas på såväl nya varor som köp av begagnade varor. Vid begagnade varor kommer presumptionen oftare att bli oförenlig med varans eller felets art.⁹¹ Vidare utesluter inte presumptionsregeln rätten att reklamera en vara upp till tre år efter köpet eller att åberopa eventuell garanti.⁹²

4.3.7 Av säljaren lämnade garantier eller annan utfästelse

I 21 § KKöpL regleras de verkningar då säljaren eller när någon annan för hans räkning har lämnat en tidsbestämd garanti avseende varan eller en egenskap hos varan. En garanti innebär att säljaren för en viss tidsrymd har åtagit sig att svara för varan eller varans egenskaper, en s.k. funktions- eller egenskapsgaranti. Med tillägget ”liknade utfästelse” klargörs att utfästelsen inte behöver innehålla ordet ”garanti” utan det är tillräckligt om utfästelsen uppfattas att motsvara en vanlig i tiden begränsad garanti.⁹³

I ett avgörande, ARN 1991-6248, fastslogs att reklam med innehållet att en viss utomhusfärg hade en hållbarhet om minst tio år inte kunde tolkas som en lämnad garanti.

Skulle säljaren vid köpet garantera att varan under en begränsad tid i sin helhet eller delar därav ska ha vissa egenskaper, ska varan betraktas som felaktig om varan försämras i det hänseende som garantin omfattar. Skulle säljaren inte vilja garantera funktionen eller egenskapen i den sålda varans alla detaljer har han en möjlighet att endast garantera att vissa delar inte kommer att försämras. I ARN 1999-5921 gällde avgörandet huruvida en av säljaren gjord friskrivningsklausul avseende funktionen hos extrautrustning var giltig. Sakomständigheterna i ärendet var följande:

En konsument hade köpt en bil och till denna lämnades en MRF-garanti. Vid hemkomsten upptäckte konsumenten att bilstereon inte fungerade. Säljaren avsåg sig allt ansvar med motivering att garantin inte omfattade extrautrustningen eftersom detta hade klargjorts på varudeklarationen. Nämnden klargjorde i ärendet att om säljaren vill friskriva sig i något hänseende skall det klart framgå av köpekontraktet. I detta fall är noteringen i varudeklarationen om att stereon inte fungerar, inte en sådan friskrivningsklausul som befriar bolaget från sitt ansvar för fel i bilen. Därmed föreligger ett köprättsligt fel som säljaren har att ansvara för.

---

⁹¹ Prop. 2001/02:134. s. 59 f.

⁹² Framgår enligt min mening ur ARN 2004-1318

⁹³ Prop. 1989/90:89. s. 110. Se även Wetterstein, P. Säljarens garantiutfästelser vid lösöre köp, s. 69 f, om olika utfästelser och situationer.

Att garantin endast gäller under viss tid innebär inte att en säljare begränsas att ange ett visst tidsmätt, såsom antal dagar, veckor eller år utan säljaren kan garantera en viss körsträcka, t.ex. vid försäljning av bilar.

4.3.7.1 En försämring av varan

För tillämplighet av bestämmelsen om garantiansvar krävs att varan har försämrats under garantitiden och att försämringen omfattas av det garantin avser. I förarbeten klargörs att med begreppet försämring inte avses sådan förändring eller förslitning som är en följd av normal användning utan det ska vara fråga om en bristfällighet i någon form. I motiven nämns olika funktionssviker, t.ex. att bromsarna på en bil inte har tillfredställande verkan eller att textilier inte har den färgbeständighet som garanterats.⁹⁴ Inträder en försämring under garantitiden och säljaren har garanterat att varan ska fungera eller ha vissa egenskaper ska KKöpl felpåföljder tillämpas i fallet. Detta gäller även om säljaren utfäster en garanti som går ut över de tvingande förmåner som omskrivs i KKöpl. Konsumenten kan alltid göra lagens felpåföljder gällande eftersom lagen är tvingande till konsumentens förmån. Näringsidkaren kan således inte om varan försämras i förhållandet till garantin begränsa sin skyldighet till att endast avhjälpa felet och inte utge ersättning för eventuella produktskador orsakade av den köpta varan.⁹⁵

4.3.7.2 Garantin ska ha utställts för säljarens räkning

Bestämmelsen är inte enbart tillämplig om näringsidkaren åtagit sig att svara för garantin utan även om annan har utfäst en garanti. Villkoret är emellertid att garantin är utfäst för säljarens räkning. I förarbetena kan utläsas att uttrycket ”för säljarens räkning” ska innebära en vidsträckt tolkning.⁹⁶ Det krävs således inte något direkt fullmakts- eller uppdragsförhållande mellan säljare och garantigivare för att bestämmelsen ska tillämpas. Det måste dock från konsumentens sida framstå som om säljaren och garantigivaren i förhållande till varandra vore en gemensam enhet. I förarbetena exemplifieras detta genom att konsumenten i samband med köpet mottar en särskild garantiutfästelse från säljaren eller någon annan tredje man.⁹⁷ Det bör här uppmärksammas att skulle garantigivaren, om denne är annan än säljaren, inte uppfylla sina garantiåtaganden kan köparen inte ställa honom till svars enligt KKöpl:s bestämmelse. Konsumenten kan däremot göra säljaren ansvarig enligt felreglerna.

---

⁹⁴ Prop. 1989/90:89. s. 110.

⁹⁵ Jfr ARN 1994-5327, där nämnden fann ett garantiåtagande enligt vilket garantin inte omfattade skador eller fel som täcktes av den köpta bilens maskinskadeförsäkring stred mot intentionerna bakom reglerna i 21 § KKöpl.

⁹⁶ Prop. 1989/90:89. s. 111.

⁹⁷ Prop. 1989/90:89. s. 111.

4.3.7.3 Säljarens möjlighet att befrias från ansvar trots lämnad garanti

Ur bestämmelsen framgår att även om den köpta varans funktioner eller egenskaper försämras under garantitiden kan säljaren i vissa situationer befrias från ansvar.⁹⁸ I lagtexten kan utläsas att säljaren undgår felansvar om han bevisar att antingen försämringen har sin grund i en olyckshändelse efter riskövergången eller vanvård, onormalt brukande eller liknade förhållande från köparens sida. Innebörden av det sista uttrycket avser exempelvis sådant som att konsumenten underlåtit att följa service och skötsel föreskrifter, trots att det ej framstår som vanvård. Det har i förarbetena ansetts möjligt att näringsidkare vid garantiåtaganden kan villkora garantins giltighet genom att stipulera att varan måste underkastas regelbunden översyn eller att den inte får utsättas för viss typ av brukande.⁹⁹ Villkoret som föreskrivs får emellertid inte bedömas vara oskäligt mot konsumenten, t.ex. att villkoret begränsar dennes möjlighet att använda sig av varan eller att garantin framstår som vilseledande eller att kostnaden för översynen ska anses vara orimlig. Att ett villkor innebär att varan ska genomgå en regelbunden översyn och att den ska utföras av någon på ett fackmannamässigt sätt kan inte anses oskäligt. Skulle däremot villkoret föreskriva att den regelbundna översynen måste ske hos säljaren eller vid denne auktoriserad verkstad och åtgärden medför en kostnad för konsumenten borde villkoret anses oskäligt.¹⁰⁰ I ett avgörande från MD 1992:13 fastslogs att sådana villkor inte behöver vara oskäliga och därmed inte förbjudna. I fallet var sakomständigheterna följande:

Näringsidkaren lämnade dels en garanti avseende bilens och utrustningens funktion i ett år eller högst 3000 mil. Till detta lämnades ytterligare en förlängd garanti upp till tre år eller 10000 mil. Den förlängda garantin gällde automatiskt för konsumenter som lät utföra all service enligt servicehandboken hos en av säljaren auktoriserad verkstad. MD slog fast att den förlängda garantin var en förmån utöver tvingade rätt. Vidare fastslogs att det förhållande att säljaren för garantin förutsatte ett visst handlingsätt ”i sig inte är något säreget och gör inte utan vidare det påtalade villkoret oskäligt”.

I ARN 1991-6889, som avgjordes efter marknadsdomstolens dom, hävdade konsumenten att näringsidkarens s.k. begagnadegaranti skulle omfatta vissa uppkomna fel på en köpt bil. Säljaren bestred detta med hänvisningen till att konsumenten inte utfört service hos auktoriserad verkstad på så sätt som förutsattes enligt garantivillkoren. Nämndens majoritet konstaterade i ärendet att det var oskäligt att tillämpa garantins villkor eftersom det kunde anses klarlagt att det för de uppkomna felen saknade betydelse att föreskriven underhållsservice utförts på auktoriserad eller hos annan verkstad.

---

⁹⁸ KKöpl 21 § 2st.

⁹⁹ Prop. 1989/90:89. s. 111.

¹⁰⁰ Prop. 1989/90:89. s. 112.

Som ovan nämnts kan näringsidkare i vissa situationer befrias från felansvar vid lämnad garanti men det är säljaren som har utredningsansvar och bevisbördan för att någon av de olika omständigheterna föreligger. Det är tillräckligt om det vid en samlad bedömning görs sannolikt att någon av omständigheterna orsakat försämringen.¹⁰¹

För att återvända till vårt exempel under avsnitt 4 ansvarar säljaren enligt presumptionsregeln för burkens beskaffenhet i sex månader efter det att risken gått över till konsumenten. För att säljaren ska undgå felansvar för den sålda burken måste denne först visa att burken vid överlämnandet var felfri. För det andra måste säljaren visa att det senare uppkomna felet var av sådan art att felet måste bero på en olyckshändelse eller på vanvård eller annat onormalt brukande från köparens sida. Enda möjligheten i detta fall som säljaren skulle kunna undgå ansvar är om säljaren skulle kunna påvisa att konsumenten kört vårdslöst hem till bostaden och därmed själv orsakat att färg läckt ut i bagageutrymmet. Det är tillräckligt om säljaren gör det sannolikt att så skulle vara fallet.¹⁰² När ärendet avgjordes var bevisreglerna emellertid annorlunda. Konsumenten hade att bevisa att fel som visade sig efter avlämnandet och efter en tids användning inte har sin grund i dennes vanvård eller onormala användning eller att varan varit utsatt för annan olyckshändelse. Om konsumenten kunde uppfylla ett relativt lågt ställt beviskrav för att felet inte berott på sådan omständighet, ansågs denne normalt ha fullgjort sin beviskyldighet.¹⁰³ Med nuvarande lagstiftning har säljaren tillskjutits denna bevisbörda under de första sex månaderna trots att varan sedan överlämnandet är i konsumentens besittning. I ärendet från ARN gjorde kvinnan gällande att skadorna hade uppstått på hennes egendom genom att locket till burken med målarfärg hade gått upp av sig självt.

4.4 Reklamation

En förutsättning för att konsumenten ska kunna kräva att få ta del av de rättigheter som gäller för fel i en vara och därmed ersättning för produktskada är att denne meddelar säljaren om felet. Meddelandet om fel ska enligt KKöpl lämnas till säljaren inom skälig tid efter att konsumenten märkt eller borde ha märkt felet.¹⁰⁴ Att bestämmelsen innehåller orden ”borde ha märkt” torde innebära att konsumenten inte kan hålla sig passiv utan bör vid mottagandet av varan göra en ytlig besiktning.¹⁰⁵ Konsumenten bör enligt förarbetena ”normalt ganska omgående göra en i vart fall ytlig granskning av varan, men det bör inte krävas att han omedelbart efter mottagandet skall göra en mer noggrann genomgång eller prövning av varans kvalitet eller funktion”.¹⁰⁶ Undersökningens omfattning och noggrannhet borde bero på vilken vara konsumenten köpt och vilka

---

¹⁰¹ Prop. 1989/90:89. s. 111.

¹⁰² Prop. 2001/02:134. s. 60.

¹⁰³ Se NJA 1991 s. 481 och ARN 1992-5239.

¹⁰⁴ 23 § KKöpl.

¹⁰⁵ Prop. 1989/90:89. s. 114.

¹⁰⁶ Prop. 1989/90:89. s. 115.

sakkunskaper köparen besitter av denna typ av varor. I ett avgörande, ARN 1994-3065, hade en konsument köpt en begagnad motorbåt. Frågan i fallet gällde hur noggrann genomgång av den nyinköpta varan som krävdes för att senare kunna hävda att varan felaktig. Bakgrunden var följande:

En konsument hade köpt en begagnad motorbåt. Den nyinköpta båten uppvisade senare ”vid första påseendet” flera brister, och såg ”hemsk ut”. Efter köpet upptäckte konsumenten ett antal fel i båten och krävde därför prisavdrag. Nämnden ansåg i ärendet att konsumenten i vart fall, ”borde .... dock ha kunnat upptäcka flertalet av felen vid en med normal aktsamhet gjord genomgång av båten” och därför sattes prisavdraget ner till hälften. I ett annat ärende, ARN 1996-5650 hade en konsument köpt en tröja i september månad, använt tröjan några gånger, tvättat den och därefter packat ner den bland andra vinterkläder. Först drygt ett år senare tog hon fram tröjan igen och upptäckte då ett fel. Därefter reklamerade hon felet till näringsidkaren. Nämnden fann att konsumenten borde ha upptäckt felet redan vid tvätten och att hon därför borde ha reklamerat felet tidigare än hon gjort.

Det kan vidare utläsas ur förarbetena att flera andra omständigheter, såsom personliga förhållanden eller tillfälliga hinder, utgör en giltig ursäkt till att man inte upptäckt ett fel i skälig tid.¹⁰⁷ Efter att konsumenten antingen märkt ett fel eller borde ha märkt ett fel ska denne reklamera till säljaren inom skälig tid. Vad som avses med ”inom skälig tid” och vad som ska ingå i skälighetsbedömningen beror på en mängd faktorer, t.ex. vilken typ av vara det är. Även förhållandet i övrigt har betydelse för bedömningen, exempelvis bör ett fel i en vara med kort hållbarhetstid reklameras relativt omgående. Konsumenten måste å andra sidan tillåtas ha visst rådrum till att överväga saken om det verkligen föreligger ett fel i den köpta varan. Vidare måste konsumenten ges möjligheten att först kontrollera med en konsumentvägledare eller annan som kan ge upplysningar om sådant han behöver för att kunna avgöra om felet kan påtalas för säljaren. Enligt motiven ska det vid avgörandet om en reklamation skett inom skälig tid hänsyn inte enbart tas till de faktiska omständigheterna i det enskilda fallet, utan även till konsumentens personliga förhållanden t.ex. att denne varit sjuk, tillmätas förhållandevis stor betydelse. Ur bestämmelsen 23 § 1st KKöpl framgår att ett meddelande som lämnas till säljaren inom två månader efter att konsumenten märkt felet alltid ska innebära att reklamationsfristen har hållits. I ARN 1993/94 ref 34 hade konsumenten avvaktat med att reklamera till säljaren i mer än två månader för att se hur grannens reklamation skulle bedömas, vilket accepterades av Allmänna reklimationsnämnden. I samband med att konsumenten reklamerar kan denne inte enbart i allmänna ordalag förklara att hon är missnöjd med varan utan det måste även klargöras varför hon anser att varan inte är avtalsenlig. Detta framgår av NJA 1919 s 294. I fallet fastslogs att reklamationsskyldigheten inte var uppfylld enbart genom att lämna ett

---

¹⁰⁷ Prop. 1989/90:89. s. 114.

meddelande till säljaren om att varan ”var allt annat än kontraktsenlig”. Konsumenten behöver emellertid inte lämna någon teknisk eller annan ingående redogörelse om felet eftersom köparen ofta anses sakna kompetensen att exakt redogöra för vad felet är. Det är tillräckligt att han inför säljaren förklarar hur felet yttrar sig, t.ex. att en TV-apparat ger en otydlig bild eller att bilen läcker olja.¹⁰⁸ Om konsumenten anser att den köpta produkten är behäftad med fel på flera punkter måste samtliga felaktigheter anges i reklamationen. Skulle konsumenten endast ange ett mindre antal av de fel han märkt eller borde ha märkt blir konsekvensen att han inte senare kan göra de fel gällande som tidigare inte angivits.¹⁰⁹ Då konsumenten dels har skälig tid på sig att upptäcka felet i den köpta varan och dels en skälig tid att kontakta säljaren kan konsekvensen bli att lång tid förflutit mellan själva köpet och tills att konsumenten reklamerar. För att säljaren inte ska drabbas av reklamationer som rör varor som sålts långt tillbaka i tiden har det i 23 § 3st KKöpl införts en bestämmelse om att säljaren endast ansvarar för varans beskaffenhet i högst tre år efter det att varan faktiskt avlämnats till konsumenten. Undantaget från denna s.k. treårspreskription är om säljaren har lämnat en garanti eller annan liknade utfästelse till konsumenten.¹¹⁰ Villkoret är emellertid att det reklamerade felet omfattas av den givna garantin eller utfästelsen. Den s.k. treårspreskriptionen bortfaller även i de situationer då säljaren vid köpet har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.¹¹¹ Vad som avses med ett förfarande som strider mot tro och heder är inte möjligt att direkt precisera. Det måste i vart fall innebära att säljaren varit oacceptabelt illojal mot konsumenten t.ex. när säljaren med vetskap om att varan är felaktig likväl fullföljer affären i förhoppning om att konsumenten inte ska upptäcka felet inom treårsfristen eller om han i samband med köpet ger konsumenten sådana upplysningar så att konsumenten går miste om reklationsfristen.¹¹² Slutligen bortfaller reklamationskyldigheten när en vara har sålts i strid med försäljningsförbud som meddelats enligt 18 § KKöpl. I de två senare angivna fallen är konsumenten istället underkastad en tioårig preskriptionstid för reklamation.¹¹³ Då bestämmelsen om reklamation är tvingade till konsumentens förmån betyder det att villkor i köpeavtalet som är strängare för konsumenten än reglerna i 23 § KKöpl är utan verkan. Emellertid finns det inget enligt lagtexten som hindrar en säljare att i köpeavtalet skriva hur denne vill att konsumenten ska framföra sin reklamation, t.ex. att reklamationen ska vara skriftlig eller att konsumenten ska ange vilken påföljd den vill göra gällande. Att säljaren rekommenderar ett visst förfaringssätt vid reklamationen är snarare att anse som en fördel för båda parter då det underlättar reklamationshandlingen. Som exempel omnämner förarbetena situationen då köparen uppvisar ett kvitto på varan för att undvika en tvist om att just den aktuella varan har sålts av näringsidkaren. Detta har även prövats i ARN, 1996-6302, i fallet

---

¹⁰⁸ Prop. 1989/90:89. s. 114.

¹⁰⁹ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 270.

¹¹⁰ 23 § 3 st. KKöpl.

¹¹¹ 24 § KKöpl.

¹¹² Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 280.

¹¹³ Se Prop. 1989/90:89. s. 116.

klargjordes att den som vill rikta anspråk mot säljaren av en felaktig vara måste kunna visa var den var inköpt. Då konsumenten saknade kvitto på varan ansåg nämnden att så ej var fallet. När det gäller möjligheten enligt förarbetena för säljaren att kräva att reklamationen endast ska ske skriftligen har det enligt praxis i MD fastslagits att det är oskäligt som avtalsvillkor att kräva att en konsument enbart kan reklamera köp skriftligen.¹¹⁴

Reklamationsreglerna har ingen direkt inverkan på felbedömningen som sådan utan tvärtom förutsätter de att avtalsföremålet är felaktigt. Däremot påverkar reglerna riskfördelningen mellan säljaren och konsumenten. När reglerna finner tillämpning så att de påverkar den slutliga riskfördelningen kan konsekvensen bli att konsumenten står en del av eller hela den som enligt felbedömningsreglerna egentligen ligger hos säljaren.

I vårt exempel har konsumenten vid mottagandet av burken med målarfärg ingen uttrycklig undersökningsplikt utan behöver enbart göra en ytlig granskning av burken innan den läggs ner i plastpåsen. Då konsumenten enligt avgörandet endast har fem minuters körning till bostaden och i samband härmed upptäckte att målarfärg runnit ut i bagageutrymmet, har hon upptäckt felet inom skälig tid. Av ärendet framgår att konsumenten skriftligen reklamerade till säljaren 21 dagar efter upptäckten av skadan.

4.5 Skadestånd

Efter att det klarlagts mellan säljaren och konsumenten att den sålda varan inte var avtalsenlig och att konsumenten har uppfyllt sin reklamationskyldighet kvarstår frågan om ett skadestånd ska utbetalas. Huvudregeln är att då en näringsidkare sålt en inte avtalsenlig vara till en konsument är denne skyldig att ersätta den skada som uppstått. Säljarens ersättningsansvar bortfaller emellertid om denne kan visa underlåtenheten att avlämna en felfri vara var utanför hans kontroll.¹¹⁵ Säljaren har således ett s.k. kontrollansvar, vilket innebär att näringsidkaren generellt bär risken för de omständigheter han har möjlighet att kontrollera. Vad som avses med kontrollansvar framgår i 30 § KKöpl. I bestämmelsen regleras under vilka förutsättningar näringsidkaren ska befrias från ansvar när han levererat en icke avtalsenlig vara. Utgångspunkten är att om konsumenten har drabbats av en skada och orsaken är näringsidkarens underlåtenhet att lämna en felfri vara, så har näringsidkaren en skyldighet att ersätta den skada som uppstått. Näringsidkaren har emellertid möjlighet att undgå ersättningsansvar om han kan påvisa att följande fyra omständigheter har förelegat, ett hinder att avlämna en felfri vara, att hindret varit utom säljarens kontroll, att näringsidkaren vid tidpunkten för försäljningen av varan inte skäligen kunde ha räknat med hindret och slutligen att hindret inte skäligen kunde ha undvikits eller övervunnits.¹¹⁶ Hindret måste vara av den digniteten att det anses vara utom säljarens kontroll, och att hindret inte skäligen kunde övervinnas eller undvikas. Näringsidkaren har rätt att göra alla faktiska

---

¹¹⁴ Hultmark, C. Reklamation vid kontraktsbrott, s. 175.

¹¹⁵ 30 § KKöpl.

¹¹⁶ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 319.

omständigheter som enligt honom utgör hinder gällande, detta oavsett hur hindret upplevs av tredje man.¹¹⁷ Som hinder räknas emellertid inte omständigheter som innebär att fullgörelsen att leverera en avtalsenlig vara försvåras eller blir dyrare än vad säljaren räknat med vid köpet. Det krävs emellertid inte att fullgörelsen är omöjlig att fullgöra, men det måste i vart fall vid en objektiv bedömning vara särskilt betungande för näringsidkaren att övervinna.¹¹⁸ För att en säljare ska kunna undgå sitt skadeståndsansvar krävs det kausalitet mellan underlåtenheten att lämna en felfri vara och det hinder säljaren åberopar.

Vid tillämpning av reglerna för säljarens kontrollansvar avseende fel i varan torde intresset enbart avse de dolda felen. Detta eftersom en säljare inte bör kunna undgå ansvar för fel som denne kände till eller i vart fall borde ha känt till och inte upplyst konsumenten om. Svårigheten blir att fastställa hur långtgående säljarens kontrollansvar är och hur det bör uppfattas när en avlämnad vara visar sig vara behäftad med fel. Säljaren kan inte, enligt förarbetena, om felet visar sig vara dolt, undgå skadeståndskyldighet genom att hänvisa till att han inte kunnat upptäcka felet före avlämnandet eller att han inte haft anledning att misstänka att varan skulle vara behäftad med fel.¹¹⁹ Enligt förarbetena kan säljaren inte heller undgå skadeståndsansvar även om orsaken till det dolda felet ligger utanför hans kontroll, utan orsaken ska därutöver ha inneburit ett faktiskt hinder mot att leverera en avtalsenlig vara.¹²⁰ Detta innebär att även om en säljare kan visa att orsaken till det dolda felet var utom hans kontroll inte undgår sin skadeståndsskyldighet om han i samband med leveransen haft tillgång till en annan felfri vara att fullgöra köpet med. I ett sådant fall har det inte funnits ett relevant hinder för leverans. Att säljaren inte har kunnat upptäcka felet innan risken gick över till konsumenten ska inte tillmätas någon betydelse i sammanhanget. Säljarens kontrollansvar innebär således att en säljare blir skadeståndsskyldig om det finns ett dolt fel i ett enskilt exemplar eller i ett parti av genuskaraktär och felet visar sig efter att varan avlämnats till konsumenten. Detta oavsett om han själv har tillverkat varan eller uppträder i ett senare säljled. Vid typiska specieköp där säljaren endast har tillgång till ett visst bestämt parti eller en bestämd marknad kan däremot kontrollansvaret få större relevans under förutsättning att det dolda felet är utom säljarens vetskap. I dessa fall finns inte alltid någon substitutvara som säljaren kan ersätta den felaktiga varan med. Men även i dessa situationer kommer säljarens möjlighet att undgå ansvar vara tämligen begränsat eftersom vad som ovan redovisats är bedömningen om vad som ska ingå i säljarens kontrollfär väldigt omfattande.¹²¹

För att återkoppla till exemplet ovan med konsumentens bil och det av målarfärg förstörda bagageutrymme torde näringsidkarens möjlighet att undgå sitt kontrollansvar vara väldigt begränsade. För att avgöra hur stora

---

¹¹⁷ Prop. 1989/90:89. s. 85.

¹¹⁸ Prop. 1989/90:89. s. 85.

¹¹⁹ Prop. 1989/90:89. s. 129.

¹²⁰ Prop. 1989/90:89. s. 130.

¹²¹ Sandvik, B. Säljarens Kontrollansvar, s. 116 f.

uppförfningar som ska krävas av näringsidkaren för att denna ska anses ha drabbats av ett hinder utom kontroll måste beaktas om säljaren skäligen kunde ha försökt motverka orsaken till hindret och dess konsekvenser. I avgörandet från ARN 1994-4754 invände säljaren att han inte kan göras ansvarig för att färg läckt ut i bagageutrymmet då burken enligt honom var tät och tillsluten när den lämnade affären. Frågan man kan ställa är hur långt säljarens kontrollansvar ska sträcka sig? Enligt doktrin ska avgörandet ske om det föreligger ett hinder från att avlämna en felfri vara genom att man gör ett hypotetiskt prov för att på så sätt utröna om det överhuvudtaget funnits ett hinder eller om det kunde ha frambringats någon felfri vara med vilken köpet kunde ha fullgjorts om säljaren hade upptäckt felet innan avlämnandet.¹²² Detta ställningstagande om ett starkt kontrollansvar innebär att vid typisk försäljning av bulk eller stapelvaror ett ansvar som är rent strikt.¹²³ Enda möjligheten för att säljaren skulle undgå sitt produktansvar är om denne kan visa att hela det parti han förfogar över är behäftade med fel, vilket denne enligt exempelfallet inte visat. Kontrollansvaret innebär därmed i realiteten att risken för hindret och dess konsekvenser att inte kunna leverera en avtalsenlig vara ska bäras av näringsidkaren om denne är närmare än konsumenten att förutse denna risk. Säljaren torde generellt ansvara för risker som är typiska för verksamheten eftersom han skäligen kan antas förutse dessa risker.

4.5.1 Skadeståndets omfattning

Efter att det har klarlagts att varan som överlämnades till konsumenten inte var avtalsenlig och att underlåtenheten att leverera en felfri vara beror på en händelse som anses ligga innanför säljarens kontrollansvar, har konsumenten rätt till skadestånd för produktskador. Hur ersättningen ska beräknas och vilka faktorer som bestämmer skadeståndets omfattning regleras i 32 - 34 § KKöpl samt till viss del i 42 § KKöpl.

4.5.1.1 Allmänt om beräkning av skadestånd

Vid reglering av skadeståndets omfattning enligt 32 § KKöpl gäller som utgångspunkt principen om fullt skadestånd. Det vill säga att konsumenten vid näringsidkarens avtalsbrott ska ha rätt till den ersättning som försätter denne i samma ekonomiska situation som om näringsidkaren skulle ha fullgjort avtalet på ett riktigt sätt. (Ersättning enligt det s.k. positiva kontraktsintresset).¹²⁴ Rätten till ersättning som täcker skadan fullt ut är dock inte absolut utan principen begränsas av både generella regler och uttryckliga bestämmelser. För det första gäller enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer att det måste finnas ett orsakssamband mellan den skada som konsumenten lider och säljarens avtalsbrott. För det andra måste det finnas en viss adekvans mellan skadan och avtalsbrottet. Genom

---

¹²² Sandvik, B. Säljarens Kontrollansvar, s. 130.

¹²³ Sandvik, B. Säljarens Kontrollansvar, s. 130.

¹²⁴ Prop. 1989/90:89. s. 134.

principen om adekvans bortfaller skadeståndsskyldighet för följder som inte anses vara juridiskt relevanta för den situation som inträffat, dvs. ersättning utges inte för uppkomna skador som bedöms alltför avlägsna eller i vart fall oväntade på grund av avtalsbrottet.¹²⁵ För det tredje gäller principen vid skadestånd enligt det positiva kontraktsförhållandet, att konsumenten endast ges rätt till ersättning för sin faktiska nettoförlust i samband med avtalsbrottet.¹²⁶ Principen innebär att det ska beaktas om konsumenten i samband med avtalsbrottet har befriats från kostnader som denne skulle ha haft om köpet hade fullgjorts på ett avtalsenligt sätt. Att ersättning enbart medges för konsumentens faktiska förluster gäller emellertid inte i de fall då denne i anledning av produktskadan samtidigt väljer att häva köpet. Skadestånd kan i samband med hävning utgå med ett belopp som motsvaras av skillnaden mellan gängse pris och avtalat pris utan att konsumenten behöver visa att prisskillnaden motsvarar hans faktiska förlust.¹²⁷ Vilka förluster som kan omfattas vid produktskador framgår av 32 § KKöpl. I bestämmelsen första stycke kan utläsas att vissa exempel på förlustposter såsom utgifter, inkomstförlust, prisskillnad samt annan förlust alltid är skadeståndsgrundande.

4.5.1.2 Ersättning för utgifter

Då en konsument har egendom som utsatts för produktskada blir konsekvensen ofta att personen ifråga drabbas av utgifter av olika slag, framförallt utgifter som har orsakats av att konsumenten försökt få igenom en rättelse. I samband med att konsumentens reklamation borde enligt förarbetena utgifter, såsom utlägg för porto, telefonsamtal och resor enligt förarbetena vara vanligt förekommande.¹²⁸ Ytterligare har konsumenten rätt till ersättning för de utgifter som uppkommit i och med att denne har försatts i en situation som orsakats av en produktskada. Exempel på sådana utgifter är om en bil under resa skadats och blivit oanvändbar och konsumenten därför måste ta taxi eller använda sig av bärgningsbil.¹²⁹ Vidare har konsumenten rätt till ersättning för utgifter som uppkommer i samband med att denne inte har tillgång till sin skadade egendom, eftersom säljaren har åtagit sig att avhjälpa skadan. Har konsumenten under denna tid haft utgifter för hyreskostnad för bil eller biljetter till kollektivtrafik ska dessa ersättas.¹³⁰ Då KKöpl är tvingande till konsumentens fördel kan säljaren vid köpet inte avtala att konsumenten ska stå för vissa utgifter i samband med en framtida reklamation, ej heller får säljaren vid avtalslutet fastställa en övre gräns för ersättning till konsumenten. Däremot finns det inget som hindrar att parterna vid köpet avtalar om att ett visst schablonbelopp ska utgå till konsumenten vid produktskada, under förutsättning att konsumenten inte kan visa en

---

¹²⁵ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 335.

¹²⁶ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 335.

¹²⁷ 33 § 2 st. KKöpl.

¹²⁸ Prop. 1989/90:89. s. 134.

¹²⁹ Prop. 1989/90:89. s. 134.

¹³⁰ Prop. 1989/90:89. s. 135.

större förlust.¹³¹ Det finns inte heller något som hindrar parterna att träffa avtal om att konsumentens rätt till ersättning inte ska gälla förlust i egen näringsverksamhet.¹³² För att en konsument ska få sina utgifter ersatta måste de under beaktade av omständigheterna anses vara skäligen. Härav följer även att konsumenten ska ha vidtagit skäligen åtgärder för att begränsa sin skada.¹³³ Kan konsumenten tex. inte använda sin bil under tiden säljaren åtgärdar en skada på bilen, kan denne inte välja att åka kostsam taxi om han med beaktade av omständigheterna lika gärna kunde ha åkt kollektivt. Vid eventuell skälighetsbedömning om konsumentens ersättningskrav ska tillgodoses eller inte, ska såväl varans värde och avtalsbrottets betydelse för konsumenten beaktas.¹³⁴ Av exemplen i förarbetena kan något generellt utläsas att skälighetsbedömningen ska vara snävare när konsumentens skadade egendom är en billig vara som används sällan än vid motsvarande skada på en dyr egendom och som används ofta.¹³⁵ Vad uttalandet i själva verket innebär är något oklart, men enligt doktrinen torde uttalandet tolkas så, att det vid skada på eller köp av en billig vara finns en mindre tolerans över vad som anses är skäligen utgifter.¹³⁶

4.5.1.3 Ersättning för inkomstförlust

Det framgår vidare av 32 § KKöpl att ersättning för inkomstförlust räknas som en ersättningsgill skada. Som en följd av att säljaren inte levererat en avtalsenlig vara kan konsumenten drabbas av inkomstförlust. Som exempel på situationer för förlorad arbetsförtjänst nämner förarbetena dels de fall när konsumenten måste stanna hemma från arbetet för att omedelbart vidta åtgärder för att begränsa följderna av skadan, dels de fall när konsumenten måste stanna hemma från arbetet för att ta emot eller besöka säljaren.¹³⁷ För att konsumenten ska ersättas för inkomstförlust krävs i övrigt att denne faktiskt har lidit en skada pga. den uppkomna produktskadan. Vid tvist om det har uppkommit en inkomstförlust eller inte, är det konsumenten som har bevisbördan.¹³⁸ Den skyldighet konsumenten har att begränsa sina utgifter i samband med produktskadan gäller i motsvarande grad dennes skyldighet att begränsa sin inkomstförlust.

Principen om att endast konsumentens faktiska inkomstförlust ersätts innebär, t.ex. att om konsumenten är egenföretagare och därmed har viss möjlighet att styra sin egen arbetstid så ska ingen ersättning för inkomstförlust kunna krävas, eftersom konsumenten borde kunna utföra sitt arbete vid annan tidpunkt. Konsekvensen av att säljaren vid produktskada enligt KKöpl ska ersätta drabbad konsumentens faktiska inkomstförlust kan bli att säljaren för identiskt avtalsbrott kan krävas på helt olika stora

---

¹³¹ Prop. 1989/90:89 s. 136.

¹³² KKöpl 32 § 3 st.

¹³³ KKöpl 42 §.

¹³⁴ Prop. 1989/90:89. s. 135.

¹³⁵ Prop. 1989/90:89. s. 135.

¹³⁶ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 338.

¹³⁷ Prop. 1989/90:89. s. 135.

¹³⁸ Prop. 1989/90:89. s. 136.

ersättningar, eftersom de drabbade konsumenterna kan ha helt skilda inkomster av sitt arbete. Dock har konsumenten enligt 42 § KKöpl en skyldighet vid skadetillfället att vidta skäliga åtgärder för att begränsa produktskadan och om dessa åtgärder inte vidtas minskar konsumentens rätt till ersättning. Vilka åtgärder som är skäliga att vidta beror på skadans omfattning och konsumentens inkomst. Denna uppdelning i skälighetsbedömningen kan få till följd att låginkomsttagare borde agera på ett sätt och höginkomsttagare på ett annat för att deras skada ska klassas som ersättningsgill.

4.5.1.4 Ersättning för prisskillnad

Som ersättningsgill skada räknas även när konsumenten i samband med uppkommen produktskada häver köpet av den felaktiga varan och gör ett ersättningsköp till ett högre pris än det ursprungligt avtalade.¹³⁹ Konsumentens rätt till ersättning begränsas dock till prisskillnaden mellan de två köpen och för att det senare köpet ska ersättas av säljaren ställs det emellertid vissa krav. För det första krävs att konsumenten faktiskt har gjort ett täckningsköp, dvs. att köpet gäller i väsentliga delar en likvärdig produkt.¹⁴⁰ För det andra krävs att själva täckningsköpet gjorts med ”tillräcklig omsorg och inom skälig tid efter att köpet hävdades”. I de fall konsumenten av någon anledning inte väljer att göra något täckningsköp eller att köpet som gjorts inte uppfyller kraven för täckningsköp har denne istället rätt till ersättning enligt en s.k. abstrakt skadeståndsberäkning. Grunden för den abstrakta skadeståndsberäkningen regleras i 33 § 2st KKöpl och för att bestämmelsen ska bli tillämplig krävs dels att det finns ett ”gängse pris för en sådan vara som köpet avser” och dels att detta gängse pris vid hävningen överstiger det först avtalade priset.¹⁴¹

4.5.1.5 Ersättning för annan förlust

Som ersättningsgill skada räknas slutligen även ”annan förlust” enligt 32 § KKöpl, och som uppkommit på grund av produktskadan. Härmed avses främst s.k. följdförluster, dvs. kostnader som konsumenten har haft men som efter produktskadan blivit onyttiga. Som exempel på följdförlust nämner förarbetena de fall då en konsument har en förhandsbetald resa med en bilfärja men som inte kan utnyttjas därför att dennes bil måste repareras efter produktskadan.¹⁴² Till följd av inträffad produktskada kan även konsumenten drabbas av sådana skador vars förlust inte direkt kan mätas i pengar t.ex. besvär, obehag, tidsförlust och förlust av fritid. Exempel härpå är de fall då konsumenten måste sätta till fritid för att besöka säljaren och lämna tillbaka den felaktiga varan, eller ägna mer tid till arbetsresor medan

---

¹³⁹ 33 § 1 st. KKöpl.

¹⁴⁰ Prop. 1989/90:89 s. 136.

¹⁴¹ Prop. 1989/90:89 s. 138.

¹⁴² Prop. 1989/90:89 s. 136.

dennes skadade bil repareras.¹⁴³ I förarbetena antyds att framtida köp i konsumentförhållanden i allt större omfattning kommer att avse varor som är avsedda att tillgodose olika fritidsintressen och därför bör även sådana skador i ökande grad räknas som ersättningsgilla.¹⁴⁴ Enligt departementschefen utgår dock inget skadestånd för uppkomna olägenheter, såsom irritation, obehag och olust som man alltid bör räkna med när någon är försumlig i ett avtalsförhållande. Är olägenheterna av betydande grad ska ersättning utges.¹⁴⁵ Då det enligt departementschefen kan vara problematiskt att fastställa en ersättningsnivå för konsumentens förlust av fritid eller liknande får denna i regel bestämmas utifrån en skönmässig bedömning¹⁴⁶ Som exempel på schabloniserade ersättningar nämner förarbetena de fall när konsumenten ges s.k. stilleståndsersättning under tiden dennes bil inte kan nyttjas på grund av skada.¹⁴⁷

Med rätta kan det hävdas att förlust av fritid eller fritidssysselsättning pga. produktskada ska räknas som en personskada och därmed inte skulle omfattas av något ansvar enligt 31 § KKöpl.¹⁴⁸ I ett avgörande från HD, NJA 1992 s 213, där parterna visserligen hade ett utomobligatoriskt förhållande fastslog HD att sakskada ger rätt till ersättning för förlust av semester. I domskälen hänvisade HD bl.a. just till motiven i KKöpl avseende ersättning för annan förlust. Det kan vidare tyckas att ansvar för s.k. annan förlust är ett långtgående ansvar för en säljare, då den här typen av förluster ofta är mycket svåra att förutse för näringsidkaren. Dock kan i vissa fall en tillämpning av adekvansläran medföra att säljaren inte är skyldig att ersätta förlusten. I exempelfallet ARN 1994-4754, fann nämnden att de byxorna som konsumenten hade på sig vid avhjälpandet av skadan och som blev förstörda är en kostnad som ska bäras av konsumenten själv. Nämnden ansåg sålunda att det inte fanns ett orsakssamband mellan felet i varan och skadan på byxorna.

Som tidigare klargjorts innebär en produktskada att köpt egendom orsakar skada på annan egendom. Den skada som uppstår kan antingen vara av karaktären totalskada eller partiell skada. I samband härmed uppkommer ett par intressant frågor. Hur bestäms den förlust som uppkommit på själva egendomen? Hur bestämmer parterna den skadade sakens värde eller värdeminskning? Härtill kommer frågan om hur mycket som kan krävas i reparationskostnader av säljaren? Då det i KKöpl saknas bestämmelser om beräkning av skadestånd för själva sakskadan kan reglerna i 5 kap. 7 § SkL istället tillämpas.¹⁴⁹ Enligt 5 kap. 7 § SkL omfattar skadestånd av sakskada ersättning för bl.a. sakens värde eller reparationskostnad och värdeminskning.¹⁵⁰ Vid totalskada på egendom finns det olika sätt att fastställa värdet av den skadade egendomen. De metoder som används är

---

¹⁴³ Prop. 1989/90:89. s. 42.

¹⁴⁴ Prop. 1989/90:89. s. 42 och jfr prop.1984/85:110 s. 274.

¹⁴⁵ Prop. 1989/90:89. s. 42.

¹⁴⁶ Prop. 1989/90:89. s. 42.

¹⁴⁷ Prop. 1989/90:89. s. 136.

¹⁴⁸ Hellner, J. Skadeståndsrätt. s. 427.

¹⁴⁹ Framgår av ARN 2002-3935.

¹⁵⁰ Hellner, J. Skadeståndsrätt. s. 420

framförallt baserade på återanskaffningskostnaden, försäljningspriset och bruksvärdet. Kostnaden för återanskaffning beräknas med ledning av kostnaden för återanskaffning av identisk egendom som den skadade vid tiden för produktskadan.

I ARN 1994-4555, gällde avgörandet ersättning för skada på en av fyra fälgar som hade monterats på en bil. Eftersom fälgar av det aktuella slaget inte längre tillverkades bytte bilägaren för enhetlighetens skull ut alla fyra fälgarna och yrkade ersättning för hela den kostnaden. I avgörandet fastslog nämnden att när en skada drabbat något eller några av flera föremål som ingår i en enhetlig och till sitt antal given serie, bör skadan i de fall återanskaffning inte är möjlig som regel anses ha påverkat de oskadade föremålets restvärde i sådan avsevärd mån att ersättning bör utgå för samtliga de föremål som ingår i serien.

Därefter görs avdrag för ”ålder och bruk”, eventuellt även för ”nedsatt användbarhet eller annan omständighet”.¹⁵¹

I ett avgörande, ARN 1998-4819, hade en felaktig soffa repat ett parkettgolv. Efter att säljaren tagit på sig ansvaret för skadan uppkom frågan om hur stor del av golvslipnings- och omlackeringskostnaden säljaren, med hänsyn till golvytans ålder, rimligen bör svara för. Nämnden konstaterade i avgörandet att det aktuella parkettgolvet vid skadetillfället var 4-5 år gammalt och att parkettgolv håller vanligen omkring 15 år innan det måste slipas och lackeras om. Med bakgrund härav ansåg nämnden att två tredjedelar av golvets livslängd ansetts ha återstått när skadan inträffade och att ett åldersavdrag motsvarande en tredjedel av kostnaden för reparationen därför bör göras från den ersättning som säljaren skall betala.

Med bruksvärde avses det kapitaliserade värde som konsumenten går miste om vid totalskadan. Ersättning enligt bruksvärdesprincipen borde vara lämplig vid förlust av egendom som varken kan återanskaffas eller där ett försäljningspris inte speglar en rättvis ersättningsnorm. När skadan istället anses som partiell kan ersättning motsvarande kostnader för återanskaffning vid totalskada beräknas på två olika sätt. En metod är att fastställa värdet på egendomen före skadan, återanskaffningskostnaden och dessutom fastställa egendomens restvärde och därefter bestämma ersättningen till skillnaden mellan de båda beloppen. Denna metod gör det möjligt för den skadelidande att sälja resterna av den skadade egendomen och anskaffa egendom liknande den skadade. Den andra metoden innebär att den skadeståndsskyldige ersätter kostnaden för reparation och förutsätter att ägaren behåller den skadade egendomen. Om en värdeminskning skulle kvarstå efter utförd reparation ska den skadelidande ha ersättning för denna.¹⁵²

---

¹⁵¹ Hellner, J. Skadeståndsrätt. s. 420-421.

¹⁵² 5 kap. 7 § SkL.

4.5.2 Jämkning av skadestånd

Det huvudsakliga syftet med skadestånd är att den av säljarens avtalsbrott lidande konsumenten ska försättas i samma ekonomiska situation som om det ursprungliga avtalet hade hållits. Dock kan denna skyldighet ur ett ekonomiskt perspektiv i vissa fall innebära en alltför stor uppoffring för säljaren. Förutsättningar för nedsättning eller s.k. jämkning av säljarens skadeståndsansvar regleras i 34 § KKöpl.¹⁵³

En första förutsättning för nedsättning av skadestånd till en skälig nivå är om det kan anses vara ”oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden”. Betydelsen av begreppet oskäligt betungande enligt förarbetena är de fall då skadeståndet är avsevärt större än vad som motsvaras av en normal företagsrisk i den verksamhet säljaren agerar.¹⁵⁴ Uttalandet ska tolkas så att om den inträffade produktskadan är att anse som en vanligt förekommande skada i den typen av verksamhet säljaren bedriver torde det finnas små möjligheter till jämkning. I stället bör dessa normala företagsrisker vara beaktade vid prissättningen eller på annat sätt vara inkalkylerade i verksamheten. Motsatsvis borde därför jämkning endast komma under övervägande när konsumentens ersättningskrav är onormalt högt eller när den inträffade skadan är av ett osannolikt slag. Vid oskälighetsbedömningen för jämkning ska även hänsyn tas till säljarens ekonomiska förhållande. Har säljaren tecknat en försäkring som täcker den aktuella skadan eller underlåtit att teckna en sådan försäkring och som han objektivt sett borde ha tecknat är möjligheten till jämkning begränsat trots att skadeståndet är betydande.¹⁵⁵ Även i vilken organisationsform säljaren bedriver sin verksamhet har betydelse för jämkningen. I de fall säljarens verksamhet bedrivs som enskild firma med personligt och obegränsat ansvar bör jämkning kunna ske enligt förarbetena. Denna inställning till jämkning finns även från lagstiftarens sida när verksamheten bedrivs i form av ett handelsbolag, där bolaget har begränsade resurser och ett personligt betalningsansvar åligger den enskilde bolagsmannen. Skulle däremot verksamheten bedrivas i aktiebolagsform bör undantagsvis jämkning kunna ske.¹⁵⁶ Vidare har även säljarens förutsättningar att förutse och hindra skadan inverkan för möjlighet till jämkning. Har exempelvis säljaren vid köpetillfället gjort konsumenten medveten om att det fanns speciell skaderisk och denna har haft möjlighet att undvika skadan men underlåtit detta, är det omständigheter som talar för jämkning. Till skälighetsbedömningen ska även konsumentens egen möjlighet till försäkring för den aktuella skadan beaktas. Har således konsumenten tecknat eller borde ha tecknat en försäkring som skulle ha täckt det aktuella skadetillfället finns det skäl för jämkning. I de fall

---

¹⁵³ Jag bortser från jämningsregeln i 6:2 § Skadeståndslagen eftersom SkL enligt 1:1 § inte ska tillämpas om annat ”föranledes av avtal eller i övrigt följer av reglerna om skadestånd i avtalsförhållanden.”

¹⁵⁴ Prop. 1989/90:89. s. 136.

¹⁵⁵ Prop. 1989/90:89. s. 140.

¹⁵⁶ Prop. 1989/90:89. s. 141.

konsumenten har tecknat en försäkring och det sker en jämkning av skadeståndet kommer således risken att kanaliseras till försäkringsbolaget istället. Slutligen hänvisar 34 § KKöpl som skäl för jämkning till ”andra särskilda omständigheter”. Vilka omständigheter som avses framgår inte av själva lagtexten men enligt förarbetena ska hänsyn tas till säljarens möjlighet att regressa mot bakre säljled.¹⁵⁷ Priset på varan kan också ha betydelse för jämkningen. Har konsumenten köpt varan till ett pris som var extremt lågt kan detta vara skäl för jämkning då konsumenten möjligtvis har accepterat en viss risk för skada än vad som är normalt. Skulle däremot konsumenten betala ett pris för varan som är högre än det gängse marknadspriset skulle det kunna vara en omständighet som talar mot jämkning.¹⁵⁸ Trots att ovan nämnda bestämmelse kan uppfattas som omfattande, reglerar inte 34 § KKöpl de situationer när konsumenten varit medvållande till skadan. I de fall en konsument ansetts vara medvållande till skadan kan även konsumentens ersättningskrav jämkas med stöd av 6 kap. 1 § SkL.¹⁵⁹

---

¹⁵⁷ Prop. 1989/90:89. s. 142.

¹⁵⁸ Prop. 1989/90:89. s. 142.

¹⁵⁹ Prop. 1989/90:89. s. 142.

5 Säljarens regressrätt enl. PAL avseende produktskador

Som ett led i ett arbete för en gemensam syn på produktskador inom EU antog Sverige Produktansvarslagen (1992:18) den 1 januari 1993. Lagen tillkom ca 2 år efter att KKöpl antogs och baseras på ett EG-direktiv.¹⁶⁰ Syftet med en speciell lag om produktansvar var att göra tillverkarna mer ansvariga för sina produkter. Det ansågs finnas stora vinster i att en kontroll av produkten sattes in i ett så tidigt stadium som möjligt och redan innan användarna kom i kontakt med produkten. Tillverkaren av en produkt är i regel den som bäst känner till produktens funktion och egenskaper, och det är denne som oftast enklast kan se till att varan uppfyller säkerhetskraven.¹⁶¹

PAL tillämpas i huvudsak vid utomobligatoriska förhållanden. Även denna lag är tvingande till konsumentens fördel.¹⁶² Lagen blir främst tillämplig när någon av förutsättningarna i 31 § KKöpl brister eftersom konsumenten då saknar rätten att kräva ersättning av säljaren för den sakskada som har inträffat.¹⁶³ Så kan t.ex. vara fallet när det inte föreligger något avtalsbrott avseende skicket på varan, om konsumenten har underlåtit att reklamera felet eller om säljaren inte är skadeståndsskyldig enligt det s.k. kontrollansvaret. En förutsättning för skadestånd enligt PAL är att skadan orsakats av en säkerhetsbrist hos en lös sak, en produkt.¹⁶⁴ Med säkerhetsbrist menas att produkten inte är så säker som ”skäligen kan förväntas”.¹⁶⁵ Bedömningen huruvida en vara är så säker som skäligen kan förväntas avgörs hur den normale användaren uppfattar produkten.¹⁶⁶ Hänsyn ska exempelvis tas till hur säljaren har marknadsfört varan och hur bruksanvisningen är utformad samt tidpunkten för när varan sattes i omlopp.¹⁶⁷ I motsats till KKöpl som utgår från avtalet mellan säljaren och konsumenten bygger PAL på objektivitet vid bedömningen om eventuell säkerhetsbrist. Enligt PAL föreligger ett ersättningsansvar för produktskador om produkten är behäftad med en säkerhetsbrist oavsett orsaken till sagda brist.¹⁶⁸ Ansvar för säkerhetsbristen är således strikt men med vissa undantag.¹⁶⁹ Den inträffade produktskadan ska enligt bestämmelsen ha inneburit antingen person eller sakskada men för att ersättning ska utbetalas måste sakskadan ha inträffat på egendom som i huvudsak används för

¹⁶⁰ Rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för säkerhetsbrister, 85/374/EGG.

¹⁶¹ Blomstrand, S. m.fl. Produktansvarslagen, en kommentar till den svenska lagen i ett EG-perspektiv. s. 12-14.

¹⁶² 5 § PAL.

¹⁶³ Jag bortser från rätten att kräva ersättning genom Skadeståndslagen.

¹⁶⁴ 2 § PAL.

¹⁶⁵ 3 § PAL.

¹⁶⁶ Bengtsson, Det nya produktansvaret. s. 20.

¹⁶⁷ Hellner, J. Skadeståndsrätt. s. 315.

¹⁶⁸ Blomstrand, S. m.fl. Produktansvarslagen, en kommentar till den svenska lagen i ett EG-perspektiv. s. 33.

¹⁶⁹ 8 § PAL.

enskilt bruk.¹⁷⁰ I de fall det även har uppstått skador på själva produkten ersätts inte dessa enligt PAL utan säljaren svarar då istället enligt köprättsliga regler.¹⁷¹ Genom Produktansvarslagen är det tänkt att det slutgiltiga ansvaret för säkerhetsbristen ska läggas på tillverkaren, men om denne inte kan påträffas omedelbart ska andra bli ansvariga. Om de i sin tur inte kan föra ansvaret vidare till honom, får de bära det själva.¹⁷² Detta innebär att en säljare som inte kan hänvisa till någon tillverkare, importör eller om säljaren har marknadsfört varan som sin egen kan han krävas på ersättning enligt PAL. Vid utbetalning för sakskada enligt PAL tillkommer en självrisk på 3 500 kr som ska avräknas från ersättningsbeloppet.¹⁷³ Vid konsumentköp innebär reglerna om avräkning för självrisk att PAL ofta får ett begränsat värde i produktskadesammanhang eftersom endast de saksador som överstiger ett värde på 3 500 kr ersätts genom lagen.

I de fall en säljare anses ansvarig för en produktskada enligt bestämmelserna i KKöPL kan det samtidigt föreligga ansvar enligt PAL. Med bakgrund härav har det i PAL införts in särskild regel om regressrätt. Regeln har tillkommit med anledning av att det ekonomiska ansvaret bör läggas på tillverkaren, importören, även när konsumenten väljer att på avtalsrättslig grund framställa sitt krav på ersättning mot den säljare som har sålt produkten. I 11 § PAL kan därför utläsas att en säljare som ersatt en konsument enligt KKöPL:s regler om produktansvar har rätt att kräva tillbaka motsvarande belopp av den som är skadeståndsskyldig enligt PAL för vad denne har betalt till den skadelidande.¹⁷⁴ Villkoret för den tvingande regressmöjligheten förutsätter att säkerhetsbristen fanns innan varan kom i säljarens besittning och ej uppkommer genom säljarens eget vållande. (Jfr exemplet med målarburken om säljaren i affären skulle ha tappat burken i golvet för att sedan åter sätta upp den på hyllan.) Regressanspråket begränsas dock genom regeln för avräkning för självrisk på 3 500 kr.¹⁷⁵

---

¹⁷⁰ 1 § PAL.

¹⁷¹ 1 § PAL.

¹⁷² 6-8 § PAL.

¹⁷³ 9 § PAL.

¹⁷⁴ Blomstrand, S. m.fl. Produktansvarslagen, en kommentar till den svenska lagen i ett EG-perspektiv. s. 143.

¹⁷⁵ Prop. 1990/91:197. s. 61 och 122.

6 Synpunkter

En konsument är givetvis berättigad att kräva att den köpta varan är avtalsenlig och därmed felfri. En köpt vara som senare visar sig felaktig drar ofrånkomligen med sig kostnader och besvär för konsumenten, även om denne i och för sig genom KKöpl tillförsäkras långtgående befogenheter att utkräva skadestånd av säljaren. Trots rätten till skadestånd är det viktigt att produktkontrollen i olika säljled fungerar, så att de varor som säljs verkligen tillgodoser de krav konsumenten är berättigad att ställa. Konkurrensen mellan olika varor, säljare och tillverkare kommer visserligen att bidra till att så blir fallet, men i praktiken kommer det alltid att finnas en risk för att felaktiga varor kommer ut på marknaden. För den konsument som drabbas av en felaktig vara som sedermera orsakar en produktskada är det viktigt att ha tillgång till lagregler som ger ett bra skydd. Dock ska säljarens och tillverkarens skuldansvar för att en vara anses felaktig och eventuella skador som uppstått fördelas så solidariskt som möjligt.

Det faktum att det i regel saknas avgöranden från HD om hur KKöpl:s regler rörande produktansvar ska tillämpas gör det svårt att göra en analys om hur ansvarsfördelningen egentligen ser ut. I brist på praxis från HD får vägledning istället sökas i de ärenden som avgjorts av ARN. Ett problem med dessa avgöranden är dock att de ofta är väldigt kortfattade, vilket gör att det är svårt att ur referaten erhålla någon principiell vägledning. En annan omständighet som ger nämndens praxis lägre vikt än vad den egentligen borde ha, är att nämnden åtminstone tidigare har haft en tendens att i sina beslut gå längre i konsumentskyddande riktning än vad som följer av förarbetena och lagtexten till KKöpl.¹⁷⁶

En viktig fråga för både konsumenter och säljare är naturligtvis vilka krav köparen har rätt att ställa på den sålda varan eller, med andra ord, hur denna ska vara beskaffad för att inte anses som felaktig. Frågan är också viktig såtillvida eftersom säljaren enligt KKöpl har ett felansvar/produktansvar. Ett ansvar som kan medföra betydande kostnader om felet orsakar en större skada på annan egendom. Då KKöpl ska tillämpas på en mängd olika varor och köpsituationer kan det knappast vara möjligt att exakt ange kraven för en varas beskaffenhet utan det kan enbart ske i allmänna ordalag. I stället ska parternas avtalsfrihet styra när det gäller kraven på varans egenskaper. Vid avgörandet för själva felansvaret ska utgångspunkten givetvis vara parternas avtal. Ofta ger dock inte själva avtalet någon klarare vägledning om hur varan i olika avseende ska vara beskaffad, utan vägledning får även sökas i andra omständigheter kring avtalet. Då konsumenten ofta saknar kunskap om varans egenskaper och användningsområde i jämförelse med säljaren är det lämpligt att säljaren har ett tydligt felansvar.

Som skäl för införandet av produktansvar i KKöpl framfördes bl.a. att konsumenter oftast inte hade tecknat någon försäkring som omfattade

---

¹⁷⁶ Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, s. 55.

produktskador, eller att den tecknade försäkringen endast omfattade ett fåtal av de skador som kunde uppkomma. Att det fanns brister i försäkringsskyddet var särskilt förekommande bland de ekonomisk svaga konsumenterna. Att säljaren istället för konsumenten ansvarar för produktskador är en lämplig lösning eftersom säljaren har möjligheten att pulverisera kostnaden på varje exemplar av produkten och därmed fördela kostnaden på alla som köper varan. En möjlighet som enskilda konsumenter saknar. I praktiken går det till så att säljaren betalar en försäkring mot risken för skadeståndansvar och tar upp försäkringspremien som en kostnad i rörelsen. Det som talar emot att säljaren ska ansvara för produktskador är att den enskilde konsumenten har enklare att förutse den framtida produktskadans storlek. Det är konsumenten som trots allt har egendomen som riskerar att bli skadad i sin besittning, något som i sin tur påverkar förutsättningarna för att få en rätt avvägd försäkringspremie. I gengäld har säljaren enklare än konsumenten att förutse vilka risker dennes varor medför, vilket talar för att säljaren ska ansvara för produktskador.

Ytterligare skäl som framfördes för att säljaren skulle göras ansvarig för produktskador var att det skulle underlätta för konsumenten. Enligt då gällande lagstiftning tvingades konsumenten vända sig till två olika subjekt och få sin rätt prövad efter två skilda regelkomplex trots att samma sak åberopades. Säljaren ansvarade för felet i varan och tillverkaren ansvarade för produktskadan. Genom att säljaren även gjordes ansvarig för produktskador skulle konsumenten endast behöva uppsöka säljaren, vilken konsumenten dessutom hade haft kontakt med tidigare. Att konsumenten endast behöver kontakta säljaren innebär samtidigt fler administrativa kostnader för säljaren, eftersom regresskraven ökar i säljledet. En lösning som inte är gynnsam ur säljperspektiv.

Den näringsidkare som har köpt en felaktig vara har enligt KöpL:s regler rätt till ersättning av tillverkaren för skada som orsakats av felet.¹⁷⁷ Om näringsidkaren säljer den felaktiga varan vidare till en konsument och denna i sin tur drabbas av en produktskada som näringsidkaren senare blir skadeståndsskyldig för enligt KKöpL, innebär det att säljaren har drabbats av en ekonomisk förlust orsakad av felet. För näringsidkaren är det då inte frågan om någon produktskada utan om en ren förmögenhetsskada. En förlust som omfattas av näringsidkarens skadeståndsrätt mot tillverkaren enligt Köplagen.¹⁷⁸ Förutsättningen är emellertid att Köplagens bestämmelser gäller mellan näringsidkaren och tillverkaren. Situationen kan dock bli en annan, om tillverkaren har friskrivit sig från skadeståndsansvar. Visserligen kan det bli tal om jämkning genom 36 § AvtL för oskäligen avtalsvillkor men samtidigt är det en möjlighet som ska tillämpas väldigt restriktivt mellan två näringsidkare.¹⁷⁹

---

¹⁷⁷ KöpL 40 §.

¹⁷⁸ För ersättning av ren förmögenhetsskada krävs försummelse på säljarens sida eller om varan vid köpet avvek från vad säljaren särskilt har utfäst. KöpL 40 § 3st.

¹⁷⁹ Prop. 1975/76:81.

Som klargjorts ovan skiljer sig felansvaret enligt 31 § KKöpl sig i väsentliga hänseenden från ansvaret enligt PAL. Framförallt är det själva grunden för skadestånd som skiljer bestämmelserna åt. För att säljaren ska ådra sig ett skadeståndsansvar enligt KKöpl förutsätts att denne har begått ett avtalsbrott. Produktansvaret enligt KKöpl torde i de flesta fall bero på att den tillhandahållna varan har varit felaktig, dvs. inte i det skick parterna har avtalat, och därmed orsakat en skada. Inte sällan torde ett köprättsligt fel som orsakat en produktskada även vara en säkerhetsbrist enligt PAL.¹⁸⁰ (Jfr vårt exempel där ARN ansåg att produktskadan orsakats av burkens konstruktion eller att burken var otillfredsställande försluten.) I förarbetena om produktansvar i KKöpl ger departementschefen uttryck för den uppfattningen att de sakskador som uppkommer i konsumentförhållande ofta är relativt begränsade. Det skulle härmed framstå som naturligt för konsumenten att kunna kräva ersättning för sakskadan när övriga anspråk med anledning av felet i varan framställdes mot säljaren. Dock kan produktskador i konsumentförhållande vara av betydande omfattning. Enligt departementschefen är det då oftast fråga om fel som uppkommit redan innan varan lämnade tillverkningen och ”vid skador av sådant slag ligger det oftast till hands att rikta skadeståndsanspråk mot tillverkaren”.¹⁸¹ En fråga av intresse är huruvida detta görs eller om konsumenten främst framställer sitt ersättningsanspråk till säljaren för att på så sätt undvika självriskan? Av de avgöranden från ARN jag har läst har jag inte kunnat finna något ärende där nämnden har ansett att felet/säkerhetsbristen har varit utanför säljarens kontrollansvar. Som påtalats strax ovan är ARN:s ärenden väldigt kortfattade och därmed är det svårt att göra någon slutledning. Diskussionen om hur omfattande säljarens kontrollansvar egentligen är har främst förts i förarbeten och doktrin. Den har oftare behandlat säljarens kontrollansvar avseende dröjsmål med leverans än när det anses föreligga s.k. dolt fel i varan. Klarlagt är i vart fall att säljarens kontrollansvar är väldigt omfattande när det gäller ansvar för dolda fel och att säljaren endast kan undgå ansvar om alla varor som fanns på marknaden eller i säljarens lager var behäftat med just detta specifika fel. Ett exempel enligt förarbetena där kontrollansvaret inte torde vara tillämpligt är när köpet avser en vara som säljaren själv har tillverkat och att en olyckshändelse vars orsak ligger utanför säljarens kontrollfär skadar hela dennes lager utan att detta har upptäckts av säljaren innan varan avlämnats.¹⁸²

Som jag ser det har det blivit ett glapp i lagstiftningen mellan ett köprättsligt fel i varan och när det samtidigt föreligger en säkerhetsbrist i varan enligt PAL. Lagstiftaren har stärkt konsumenternas skydd mot produktskador utan att beakta att slutsäljaren av produkten skyddats på motsvarande sätt. Enligt min mening beror problemet på att säljarens kontrollansvar i KKöpl har blivit väldigt omfattande vilket gör att även s.k. dolda fel/säkerhetsbrister i stor utsträckning omfattas av säljarens ansvar. I avgörandet med målarburken i bagageutrymmet ansåg ARN att säljaren skulle hållas ansvarig för burkens konstruktion eller att den inte var försluten.

---

¹⁸⁰ Prop. 1990/91:197. s. 60.

¹⁸¹ Prop. 1989/90:89. s. 133.

¹⁸² Prop. 1989/90:89. s. 130.

Avgörandet innebär rent konkret att säljaren måste kontrollera varje burk i affären för att inte drabbas av något felansvar. Till detta ska även beaktas att säljaren har ett presumtionsansvar för s.k. ursprungliga fel upp till sex månader efter att varan har kommit i konsumentens besittning. En ändring till ett utvidgat ansvar som tillkom efter att PAL trädde ikraft.

Om nu lagstiftaren anser att det köprättsliga ansvaret för produktskador ska vara strängt i de fall det handlar om dolda fel/säkerhetsbrister borde tillverkaren inte kunna undgå ansvar genom att skyddas av en självrisk på 3500 kr. En konsument som har drabbats av en produktskada önskar av naturliga skäl få ersättning för all uppkommen skada och inte tvingas göra avdrag på 3500 kr. För konsumenten är det inledningsvis ointressant om produktskadan orsakats av ett köprättsligt fel eller en säkerhetsbrist som omfattas av PAL. Mot bakgrund därav blir det naturligt att konsumenten uppsöker säljaren, som han i övrigt även har träffat tidigare och kräver ersättning av denne.

Med nuvarande lagstiftning kommer säljaren tvingas ersätta all uppkommen skada om denne inte kan visa att felet i varan enbart beror på en säkerhetsbrist och inte är något köprättsligt fel. En bevisbörda som enligt min mening är svår mot bakgrund av vad som kan utläsas i förarbeten, doktrin och Allmänna reklamationsnämndens avgöranden.

Följden av nuvarande lagstiftning kan bli att säljaren själv får stå all risk understigande 3500 kr om regressmöjligheterna mellan säljaren och tillverkare inte avtalsrättsligt regleras på annat vis. Säljaren har visserligen möjlighet att regressa mot tillverkaren men då måste säljaren visa försummelse från tillverkarens sida eller att tillverkaren gjort en särskild utfästelse. Det skulle visserligen kunna hävdas att problemet med säljarens regressrätt löser sig själv då konkurrensen mellan tillverkare tvingar fram avtal som reglerar ansvarsfrågan på ett annat sätt men jag anser det synsättet vara långsökt.

En fråga som inte är utredd men som är intressant i sammanhanget är vad som händer om en produkt innehåller ett dolt fel/säkerhetsbrist och som omfattas av ett kontrollansvar har sålts i flertalet exemplar. Kommer då den enskilde säljaren tvingas ersätta alla uppkomna skador och när han sedan regressar mot tillverkaren enligt PAL 11 § avräkna en självrisk på 3500 kr för varje konsument han ersatt, eller räknas alla sålda varor som ett regresskrav? Oavsett vilket anser jag självrisken och nuvarande lagstiftning vara orättvis mot säljaren framförallt när intentionerna med produktansvaret är att det slutgiltiga ansvaret för säkerhetsbrister ska bäras av tillverkaren.

Då svensk lagstiftning finner att säljaren ska ansvara för produktskador bör lagstiftningen utformas så att konsekvenserna av ett visst handlande kan förutses. En allmän princip inom lagstiftningsarbetet är att göra alla bestämmelser så förutsägbara som möjligt för att på så sätt underlätta rättstillämpningen. Att KKöpl:s regler är förutsägbara är speciellt eftersträvänsvärt för konsumenter och mindre företag eftersom de allmänt anses vara en svagare part. Mot bakgrund av principen om förutsägbarhet

finner jag en brist i KKöpl:s jämningsregel eftersom dess ordalydelse ger en bristfällig vägledning om vad som egentligen gäller för produktskador.¹⁸³ Denna brist blir särskilt tydlig då övriga bestämmelser i KKöpl som reglerar förutsättningar för produktansvar synes ge bättre vägledning för parternas och domstolarnas bedömning. Som ovan har klargjorts kännetecknas produktskador av att de kan bli väldigt omfattande i sin storlek. En billig vara med små vinstmarginaler kan skada exklusiv elektronikutrustning. (Jfr ARN 1994-4754, där billig burk målarfärg skadar exklusiv egendom.) Därför hade det varit önskvärt att lagreglerna för jämkning hade klargjorts tydligare. Som det är idag är inte jämkning en nödvändig följd av att skadeståndet av någon orsak skulle framstå som oskäligt högt. Däremot ges domstolarna en möjlighet att jämka skadeståndet om så skulle vara fallet. Samtidigt finns det inget som hindrar domstolarna att fastställa skadeståndet ända ner till noll kronor om det skulle framstå som lämpligt. Det enda som egentligen kan utläsas ur jämningsregeln är att jämkning kan ske om skadeståndet är att anse som oskäligt med beaktande av vissa omständigheter som finns angivna i lagtexten. För att jämkning överhuvudtaget ska bli aktuell krävs att det av övriga regler fastställda skadeståndet är att anse som oskäligt betungande. I bestämmelsen ges vissa riktlinjer om när det kan anses vara det. För det första ska hänsyn tas till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden. Att man i förarbetena gör skillnad på om personen i fråga är juridisk eller fysisk är inget som framkommer ur lagtexten. Vidare bör köparens eget ansvar för tecknade försäkringar eller försäkringsmöjligheter beaktas. För det tredje bör hänsyn tas till den skadeståndsskyldiges möjligheter att förutse och hindra skadan. Det torde betyda att ju enklare en framtida produktskada är att förutse och/eller hindra desto svårare blir det att anse skadeståndet som oskäligt betungande. Slutligen kan skadeståndet anses som oskäligt betungande på grund av andra särskilda omständigheter. Att dra några egentligen slutsatser av vad uttrycket egentligen betyder framgår av naturliga skäl inte genom läsning av enbart lagtexten och knappast av några avgöranden heller. I avgöranden från ARN har inte några direkta utförliga skälighetsbedömningar för jämkningar gjorts utan frågan har ofta avgjorts i korthet. Som ovan klargjorts finns det flertalet moment av osäkerhet som medför att en säljare inte kan bedöma sin eventuella risk och storleken på framtida skadestånd, vilket inte är något positivt ur ett säljperspektiv. Mot bakgrund av ovanstående resonemang finner jag det lämpligt att införa klara och tydligare jämningsregler, tillåta friskrivningsklausuler för vissa följdskador och eventuellt en beloppsbegränsningsregel för säljarens skadeståndsansvar avseende produktskador.

---

¹⁸³ Varken Skadeståndslagens jämningsregler eller 36 § Avtalslagen kommer att diskuteras i detta sammanhang.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck m.m

Prop. 1973:138 Konsumentköplag
Prop. 1975/76:81 Ändring i lagen (1915:216) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, m m.
Prop. 1984/85:110 Konsumenttjänstlag
Prop. 1988/89:23 Produktsäkerhetslag
Prop. 1988/89:76 Ny Köplag
Prop. 1989/90:89 Ny Konsumentköplag
Prop. 1990/91:197 Produktskadslag
Prop. 1994/95:123 Ny Marknadsföringslag
Prop. 2001/02:134 Ändringar i Konsumentköplagen

SOU 1972:28 Konsumentköplag
SOU 1976:66 Köplag
SOU 1984:25 Ny Konsumentköplag
SOU 1987:24 Produktsäkerhetslag
SOU 1993:59 Ny Marknadsföringslag

NU 1984:5 Nordiska Köplagar

Övrig litteratur

Bengtsson, B. & Ullman H. Det nya produktansvaret, 2 uppl. Stockholm 1993.

Blomstrand, S. m.fl. Produktansvarslagen, en kommentar till den svenska lagen i ett EG- perspektiv, Stockholm 1993.

Blomstrand, S. m.fl. Produktansvarslagen, en kommentar m.m, Stockholm 2002.

Hellner, J. Johansson, S. Skadeståndsrätt, 6 uppl. Stockholm 2002.

Herre, J. Konsumentköplagen, en kommentar, Stockholm 1999.

Hultmark, C. Reklamation vid kontraktsbrott, Stockholm 1996.

Kihlman, J. Fel. Särskilt vid köp av lös och fast egendom, Stockholm 1999.

Sandvik, B. Säljarens kontrollansvar, Åbo 1994.

Wetterstein, P. Säljarens garantiutfästelser vid lösöreköp, Åbo 1982.

Rättsfallsregister

Allmänna reklamationsnämnden

ARN 1991-6248
ARN 1991-6889
ARN 1992-6252
ARN 1993-1656
ARN 1993-3399
ARN 1993-4454
ARN 1993-5257
ARN 1993/94 ref 34
ARN 1994-3259
ARN 1994-3834
ARN 1994-4754
ARN 1994-4555
ARN 1994-5327
ARN 1994-3065
ARN 1995-1472
ARN 1995-2032
ARN 1996-5602
ARN 1996-5637
ARN 1996-6302
ARN 1997-6574
ARN 1998-4819
ARN 1998-6809
ARN 2002-3935
ARN 2003-1052
ARN 2003-3178
ARN 2003-6577
ARN 2004-1318
ARN 2004-5311

Marknadsdomstolen

MD 1992:13

Nytt juridiskt arkiv

NJA 1919 s. 294
NJA 1991 s. 481
NJA 1992 s. 213